

Sipoon lukion opiskeluhoitosuunnitelma

Sisällys

1. Opiskeluhoitosuunnitelma	3
1.1 Opiskeluhoollon kokonaistarve ja opiskeluhoitotyö	3
1.2 Hyvinvointia edistäviä tekijöitä	3
Sipoon lukiossa opiskelijoiden hyvinvointia edistäviä tekijöitä ovat:	3
1.3 Varhainen puuttuminen ja tuki	4
1.4 Opiskeluhoollon edellyttämä työn- ja vastuunjako.....	4
2. Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat.....	6
2.1 Lukion opiskeluhoitoryhmä.....	6
2.2 Opiskelijakunnan ja tutoreiden toiminta tukena yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä	6
2.3 Opiskeluun osallistumisen seuranta, muihin opintoihin ohjaaminen ja opintojen keskeytyminen	7
2.4 Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusamiselta ja häirinnältä	7
2.5 Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.....	7
2.6 Suunnitelma opiskelijoiden päihteidenkäytön varalle	7
2.7 Sipoon lukion tasa-arvosuunnitelma.....	8
3. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestäminen	8
3.1 Opiskeluhoollon palvelut.....	8
3.2 Opiskeluterveydenhoitaja	9
3.3 Lukion psykologi	9
3.4 Lukion kuraattori	9
3.5 Tapauskohtaisesti koottavat monialaiset asiantuntijaryhmät	10
3.6 Tiedonsiirto ja seuranta nivelvaiheissa yläkoulusta lukioon	10
4. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa	11
5. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen.....	11
6. Opiskeluhoollon tavoitteet 2020 – 2021.....	12
 SIPOON ENTERIN KRIISISUUNNITELMA.....	 13
1. TÄRKEITÄ PUHELINNUMEROITA.....	14
2. TOIMINTAMALLI KOULUN AKUUTTEJA KRIISITILANTEITA VARTEN.....	16
2.1 <i>Akuutteja kriisitilanteita</i>	16
2.1.1. Kuolemantapaus.....	16
2.1.2. Opiskelijan tai oppilaitoksen henkilöstöön kuuluvan kuolema.....	16
2.1.3. Lähiomaisensa menettänyt opiskelija.....	17
2.1.4. Seuranta.....	17
2.2. <i>Muut kriisitilanteet</i>	18
2.2.1. Vakavat uhkatilanteet.....	18
2.2.2. Yleinen vaaramerkki.....	18
2.2.3. Kaasuvaara.....	18
2.2.4. Säteilyvaara.....	18
2.2.5. Väkivaltatilanteet.....	19
2.2.6. Itsemurhauhkailut	19
2.2.7. Itsemurha	19
2.2.8. Avioero	19
2.3. <i>Sairauskohtaukset</i>	20
2.3.1. Jos opiskelija saa sairauskohtauksen, opettaja ohjaa tilannetta:.....	20
2.3.2. Jos opettaja saa sairauskohtauksen:	20
2.3.3. Äkilliset sairauskohtaukset	20
3. KRIISISSÄ ELÄVÄT JA SUREVAT OPISKELIJAT.....	21

3.1. <i>Kriisin kulku</i>	21
3.2. <i>Surureaktiot</i>	22
3.2.1. Tavallisimmat reaktiot	22
3.2.2. Muita mahdollisia reaktioita.....	22
3.2.3. Nuorten välittömiä surureaktioita.....	22
4. SUREVIEN OPISKELIJOIDEN KOHTAAMINEN.....	23
4.1. <i>Kriisi koulussa</i>	23
4.2. <i>Keskustelu ryhmässä (tiivistelmä Atle Dygregrovin menetelmästä)</i>	24
5. AJATELTAVAA	26
6. LIITTEET.....	26
<i>Liite1 Tilannekartoitus</i>	26
<i>Liite2 Kirjallinen tiedote kotiin</i>	26
<i>Liite3 Enterin kriisiryhmän jäsenet</i>	26
7. KIRJALLISUUTTA.....	30
 TOIMENPIDEOHJELMA PÄIHTEISTÄ SIPOON KOULUILLE JA OPPILAITOKSILLE	 30
 SIPOON LUKION YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOSUUNNITELMA 2019-2022	 32
Johdanto.....	35
Selvitykset Sipoon lukion tasa-arvotilanteesta ja niiden tulokset.....	35
Opiskelijoiden sukupuolijakauma.....	35
Tiettyjen ainevalintojen valinnat sukupuolijakauman mukaan	36
Opiskelijakyselyn tulokset; kaikki	36
Opiskelijoiden tulokset sukupuolijakauman mukaan	38
Opetushenkilöstön kyselyn tulokset	39
Tulosten arviointi.....	40
Opiskelijoita koskeneet selvitykset ja opiskelijakysely.....	40
Opetushenkilöstöä koskeva kysely.....	41
Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi	41
Opiskelijoiden tasa-arvoa lisäävät toimenpiteet.....	41
Opetushenkilöstön tasa-arvoa lisäävät toimenpiteet	41
Seuranta	41
Liitteet	42

1. Opiskeluhoitosuunnitelma

Opiskeluhoitosta säädetään kansanterveyslaissa, perusopetuslaissa ja lastensuojelulaissa. Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki astui voimaan 1.8.2014. Laki velvoittaa oppilaitoksia tekemään oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman (oppilas- ja opiskeluhoitolaki § 13). Opiskeluhoitosuunnitelman sisältö on määritelty vuoden 2015 lukion opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelmassa linjataan opiskeluhoitotoimitusten toteuttaminen, tärkeimmät tavoitteet ja kehittämissuunnat. Suunnitelma laaditaan ennen lukukauden alkua ja toimintaa arvioidaan lukukauden päätyttyä.

1.1 Opiskeluhoitotoimitusten kokonaistarve ja opiskeluhoitotyö

Opiskeluhoito on opiskelijoiden fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimista. Tavoitteena on luoda turvallinen ja terve opiskelu- ja työympäristö sekä ehkäistä syrjäytymistä. Opiskeluhoito on myös oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista. Toimintaa suunnittelee, organisoii ja kehittää opiskeluhoitoyhtymä, mutta vastuu opiskeluhoitotoimituksista kuuluu kaikille opiskeluyhteisössä työskenteleville. Opiskeluhoitotoimituksia tehdään sekä yhteisö- että yksilötasolla. Myös opiskelijoiden osallistuminen työyhteisön kehittämiseen on yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin kannalta ratkaisevan tärkeää.

Sipoon lukiossa on noin 200 opiskelijaa. Lukiossa toimivia opiskeluhoitopalveluita ovat terveydenhoitajan, lääkärin, opinto-ohjauksen, psykologin ja kuraattorin palvelut. Opiskeluhoitotoimitusten tekijät ovat tavattavissa pääasiassa Enterissä. Palveluita saa joko varaamalla ajan Wilman kautta, soittamalla tai henkilökohtaisesti ajan varaamalla. Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhoitotoimitusten psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisissä tapauksissa mahdollisuus keskusteluun järjestetään samana tai seuraavana työpäivänä.

1.2 Hyvinvointia edistäviä tekijöitä

Sipoon lukiossa opiskelijoiden hyvinvointia edistäviä tekijöitä ovat:

- Kaikki opiskeluyhteisössä toimivat vastaavat opiskeluhoitotoimituksista
- Opiskeluyhteisö on nuoresta välittävä, myönteiset mahdollisuudet tunnistava ja niiden toteutumista tukeva
- Opiskelijoille tarjotaan laadukasta opinto-ohjausta ja riittävästi resursoitua kuraattori- ja psykologipalveluja
- Koulussa on toimiva ja aktiivinen opiskelijakunta
- Koulussa on aktiivinen tutortoiminta
- Luottamuksellisuus ja nuoren ja hänen huoltajiensa kunnioittaminen on kodin ja koulun välisen yhteistyön lähtökohta
- Opiskeluympäristö on turvallinen ja terveellinen
- Opiskeluhoitohenkilökunta on osa kouluyhteisöä ja osallistuu opiskelijakunnan kanssa koulun toiminnan suunnitteluun
- Moniammatillista yhteistyötä ja konsultaatiota hyödynnetään
- Kouluyhteisön hyvinvointia arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti
- Nivelvaiheessa tehdään hyvää yhteistyötä ja varmistetaan tarvittava tiedonsiirto
- Hyödynnetään hyvinvointikyselyn ja kouluterveyskyselyn tuloksia opiskelijahuoitotoimitusten suunnittelussa

1.3 Varhainen puuttuminen ja tuki

Painopiste on varhaisessa puuttumisessa:

- Jos koulussa herää huoli opiskelijan oppimisessa tai hyvinvoinnissa, huolen havainnut henkilö keskustelee asiasta opiskelijan kanssa ja opiskelijan luvalla ja yhteistyössä on yhteydessä tarvittavaan asiantuntijaan. Yksittäisen opiskelijan asiat voidaan käsitellä tapauskohtaisesti monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Tarvittaessa ryhmänohjaaja tai aineenopettaja osallistuu asian käsittelyyn monialaisessa asiantuntijaryhmässä.
- Opiskelijoiden poissaoloja seurataan ja niihin puututaan varhaisessa vaiheessa
- Ryhmänohjaaja seuraa opiskelijan opintojen edistymistä ja on tarvittaessa yhteydessä huoltajiin
- Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma laaditaan jokaiselle opiskelijalle aina. Opinto-ohjaaja ja opiskelija päivittävät tarvittaessa opiskelusuunnitelman, jos opiskelu ei suju suunnitelman mukaan.
- Monialaisessa asiantuntijaryhmässä arvioidaan opiskelijan tuen tarvetta ja sovitaan tarvittavista tukitoimista
- Erityisopettaja teettää opiskelijoille tarvittaessa lukitestejä ja kirjoittaa lukilausunnot yotutkintoa varten
- Kaikille opiskelijoille järjestetään ensimmäisenä opiskeluvuonna lukio-opintoihin valmistava starttikurssi (kurssivalinnat, opintojen suunnittelu, opiskelutaidot, stressinhallinta, digitaaliset oppimisen työkalut)
- Jos opiskelija keskeyttää opintonsa tai jos opiskelija ei käy koulua, laki velvoittaa koulun ilmoittamaan opiskelijan yhteystiedot Etsivään nuorisotyöhön. Käytännössä opinto-ohjaaja huolehtii ilmoituksen tekemisestä.
- Tiedonsiirto yläkoulun ja lukion välisessä nivelvaiheessa pidetään tarpeen mukaan opiskelijan luvalla.

1.4 Opiskeluhoillon edellyttämä työn- ja vastuunjako

Rehtorin tehtävät opiskeluhoillon näkökulmasta

- vastaa koko oppilaitoksen toiminnasta
- hyväksyy opetussuunnitelmat
- hoitaa resurssoinnin, rekrytoinnin ja suunnittelun
- päättää opiskelijoiden ottamisesta oppilaitokseen ja erottamisesta
- päättää opetusryhmien muodostamisesta ja työjärjestyksestä
- vastaa yhteistyössä apulaisrehtorin kanssa yhteisöllisestä opiskeluhoiltotyöstä
- osallistuu tarvittaessa opiskeluhoillon monialaisen asiantuntijaryhmän sekä pedagogisen asiantuntijaryhmän toimintaan

Aineenopettajan tehtävät opiskeluhoillon näkökulmasta

- seuraa opiskelijan oppimista ja tekee aloitteita opiskelijan tarvitsemista tukitoimista
- perehdyttää oman oppiaineensa opiskelutekniikkaan
- tiedottaa opiskelijan luvalla ryhmänohjaajalle, jos opiskelijalla on vaikeuksia selviytyä opinnoista
- ohjaa opiskelijan luvalla tai menee tarvittaessa opiskelijan kanssa terveydenhoitajan, psykologin tai kuraattorin vastaanotolle

- eriyttää tarvittaessa opetusta, jos opiskelija on jäänyt opinnoista jälkeen tai hänellä on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia
- aineenopettaja merkitsee opiskelijan poissaolot Wilmaan ja tiedottaa sovitun määrän ylittävästä poissaolojen määrästä ryhmänohjaajalle ja tarvittaessa rehtorille

Ryhmänohjaajan tehtävät opiskeluhoillon näkökulmasta

- tarpeen vaatiessa ohjaa opiskelijan aktiivisesti opiskeluterveydenhoitajalle, lukion psykologille tai lukion kuraattorille opiskelijan luvalla
- tuo huolensa esille kutsumalla koolle monialaisen asiantuntijaryhmän
- seuraa opiskelijan oppimista ja tekee aloitteita opiskelijan tarvitsemista tukitoimista
- käy kehityskeskusteluja opiskelijoiden kanssa, tarvittaessa opinto-ohjaaja ja/tai rehtori osallistuvat
- puuttuu ryhmässä ilmeneviin kiusaamis- ja häirintätilanteisiin.
- pitää tulohaastattelun ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille toisen ja kolmannen jakson aikana.
- käsittelee ryhmänsä kanssa oppilaitosta kohdanneita kriisejä ja onnettomuuksia opiskeluhoillon/oppilaitoksen johdon kanssa sovitulla tavalla
- pitää tarvittaessa yhteyttä kotiin
- seuraa ryhmänsä poissaoloja yhdessä aineenopettajien ja opinto-ohjaajan kanssa. Ilmoittaa poissaoloista opinto-ohjaajalle, kun opiskelija on ollut yhdeltä tai useammalta kurssilta maksimimäärän poissaoloja (3 tuntia)

Opinto-ohjaajan tehtävät opiskeluhoillon näkökulmasta

- vastaa opinto-ohjauksen suunnittelusta ja toteutuksesta
- ohjaa opiskelijoita kurssivalinnoissa ja YO-suunnitelmissa
- ohjaa mahdollisessa opiskelupaikan vaihtamisessa
- pitää yhteyttä huoltajiin sekä muuhun verkostoon yhdessä ryhmänohjaajan ja opiskeluhoillon kanssa
- mikäli opiskelija jättää opinnot kesken, opinto-ohjaaja tekee nuorisolain mukaisen ilmoituksen kotikunnan etsivälle nuorisotyölle
- konsultoi yhteistyötahoja opiskelijoiden ohjaamiseen liittyvissä kysymyksissä ja pulmatilanteissa
- osallistuu opiskeluhoitoryhmien toimintaan
- pitää yhteyttä peruskouluihin
- ohjaa jatko-opintoihin siirtymisessä
- seuraa opiskelijoiden kurssivalintojen toteutumista
- jos opiskelijalla on maksimimäärä poissaoloja kurssilta, opinto-ohjaaja tapaa opiskelijan ja tekee tarpeen mukaan opiskelusuunnitelmaa. Ohjaa tarvittaessa opiskelijan oppilashuoltopalveluihin tai kutsuu koolle monialaisen asiantuntijaryhmän opiskelijan tueksi.
- jos kurssi keskeytyy, opinto-ohjaaja käy opiskelijan kanssa läpi edellytyksiä itsenäiseksi kurssin suorittamiseksi ja tarvittaessa muuttaa kurssivalintoja ennen kurssin aloittamista.

Erityisopettajan tehtävät opiskeluhoollon näkökulmasta

- tekee tarvittaessa yksilötestejä opiskelijoille opettajien, huoltajien tai omasta pyynnöstä
- kirjoittaa lausunnot ylioppilastutkintolautakunnalle, jos opiskelijalla on erityisjärjestelyiden tarvetta ylioppilaskirjoituksissa lukivaikeuden tai muun oppimiseen vaikuttavan syyn vuoksi
- erityisopettajan tarjoama lisätuki opiskeluun: muun muassa oppipajat, läksyhjelppi, yksilöllinen tuki, opettajakonsultaatiot

Kouluterveydenhoitajan, psykologin ja kuraattorin tehtävät on kuvattu yksilöllisen opiskeluhoollon yhteydessä.

2. Yhteisöllinen opiskeluhoolto ja sen toimintatavat

2.1 Lukion opiskeluhooltoryhmä

Opiskeluhooltoryhmän tehtävänä on yhteisöllisen opiskeluhoollon järjestäminen ja toteuttaminen sekä opiskeluhoollon koordinointi ja kehittäminen. Yhteisöllisen opiskeluhoollon lähtökohtana on mm. opiskelijan ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen.

Sipoon lukiossa opiskeluhooltoryhmään kuuluvat rehtori/apulaisrehtori, opinto-ohjaaja, opiskeluterveydenhoitaja, lukion kuraattori, lukion psykologi, tarvittaessa opiskelijoiden edustaja ja mahdollisuuksien mukaan opettajia tai muita asiantuntijoita. Kokouksia pidetään viisi kertaa lukuvuoden aikana (kerran jaksossa) tai tarpeen mukaan. Opinto-ohjaaja kutsuu opiskeluhooltotyöryhmän koolle, valmistelee kokouksen ja vastaa tietojen kirjaamisesta. Opiskeluhooltoryhmässä kirjataan ylös esillä olevat yleiset asiat ohjeiden mukaisesti tietosuojaa ja salassapitoa koskevia säännöksiä noudattaen.

Opiskeluhooltoryhmän jäsenet vastaavat kukin oman alansa asiantuntemuksesta. Opiskeluhooltoryhmä tiedottaa toiminnastaan opiskelijoita, opettajia ja huoltajia. Tiedottamisen kanavia ovat mm. vanhempainillat, opinto-opas, ryhmänohjaustuokiot, internet sivut, Wilma ja opiskelijahuollon Instagram.

Opiskeluhooltoryhmän omaa toimintaa arvioiva ja suunnitteleva kokous pidetään vähintään kerran lukuvuodessa. Ryhmän tehtävänä on laatia ja päivittää koulun opiskeluhoollon suunnitelma ja muita opiskelijoiden hyvinvointiin liittyviä suunnitelmia. Opiskeluhooltotyötä kehitetään opiskelijoilta ja huoltajilta saadun palautteen ja kyselyiden avulla. Kaikki työyhteisön jäsenet ovat omalta osaltaan vastuussa koulun työilmapiiristä. Esiin tulleisiin ongelmiin puututaan välittömästi ja avoimesti asianosaisten kesken keskustellen.

2.2 Opiskelijakunnan ja tutoreiden toiminta tukena yhteisöllisessä opiskeluhooltotyössä

Enterin opiskelijakunta jakautuu lukion ja ammattiopiston opiskelijakuntajakoiksi. Kaikki Enterissä opiskelevat kuuluvat opiskelijakuntaan. Yhteisen opiskelijakunnan tehtävänä on järjestää opiskelijoiden viihtyvyyttä ja hyvinvointia edistävää yhteistoimintaa, vapaata harrastustoimintaa sekä tehdä ehdotuksia ja antaa lausuntoja koulun toimintaan liittyvissä asioissa. Opiskelijakunta voi järjestää koulussa mm. juhlia ja teemapäiviä. Opiskelijakunta on aktiivisena toimijana mukana koulun arjen kehittämisessä. Opiskelijakunnalle valitaan vuosittain hallitus ja opiskelijakunnan toimintaa ohjaa lukion opettajakuntaan kuuluva henkilö. Opiskelijakunnan hallitus on mukana mm.

oppilaitoksen yhteistoimintaryhmän kokouksissa. Opiskelijakunnan hallitus nimeää edustajan opiskelijahuoltoryhmään.

Tutorit ovat toisen vuositason opiskelijoita, jotka perehdyttävät uusia opiskelijoita lukio-opintojen alkuun ja ovat mukana yhteisöllisyyden ja ryhmäytymisen suunnittelussa ja toteutuksessa. Ryhmille nimetään nimikkotutorit ja he osallistuvat etenkin lukuvuoden alussa uusien opiskelijoiden ohjaukseen. Syksyllä järjestettävässä ryhmäytymispäivässä ovat mukana ryhmänohjaajat, tutorit ja opiskeluhoillon jäsenet mahdollisuuksien mukaan. Lukion ja Keudan opinto-ohjaajat koordinoivat ryhmäytymispäivän käytännön järjestelyjä. Tutorit osallistuvat vierailuille yläkouluissa ja vanhempainiltoihin. Koronatilanteen sallimissa rajoissa järjestetään lukuvuoden aikana erilaista toimintaa.

2.3 Opiskeluun osallistumisen seuranta, muihin opintoihin ohjaaminen ja opintojen keskeytyminen

Opintojen etenemisen seurannasta on tehty erillinen dokumentti ”Opintojen seurantaan liittyvä työnjako” ja sen mukaan seuranta on ensisijaisesti ryhmänohjaajan vastuulla. Wilma-järjestelmän kautta myös opiskelija, huoltajat, opettajat ja opinto-ohjaaja pystyvät helposti seuraamaan opiskelun etenemistä. Aineenopettaja seuraa opiskelijan poissaoloja ja tiedottaa sovitun määrän ylittävästä poissaolojen määrästä ryhmänohjaajalle, opinto-ohjaajalle tai tarvittaessa rehtorille. Mikäli poissaoloja on paljon tai poissaolot muuten herättävät huolta, ryhmänohjaaja tai opinto-ohjaaja voi kutsua koolle monialaisen asiantuntijaryhmän tai ohjata opiskelijahuollon palveluihin. Poissaoloihin liittyvä tarkempi ohjeistus löytyy lukuvuosittain ilmestyvästä opinto-oppaasta.

Toisen jakson jälkeen on pyrittävä ohjaamaan jatkuvassa haussa toisen asteen ammatillisiin opintoihin ne ensimmäisen vuositason opiskelijat, joilla ei ole edellytyksiä lukio-opintoihin. Ryhmänohjaaja tai opinto-ohjaaja toimii asiassa vastuuhenkilönä, ja ohjaus tehdään yhteistyössä huoltajien ja muiden mahdollisten henkilöiden kanssa esimerkiksi lukion opiskelijahuollon kanssa. Tiedonsiirto on tärkeää taata myös koulutusmuodon vaihdossa opiskelijan luvalla ja yhteistyössä hänen kanssaan.

Oppilaitoksen on tehtävä ilmoitus etsivälle nuorisotyöntekijälle alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka keskeyttää opintonsa. Ilmoitus tehdään nuoren kotikunnan etsivälle nuorisotyöntekijälle, ja nuorelle ja alaikäisen nuoren huoltajalle on etukäteen ilmoitettava ilmoituksesta. Sipoossa oppilaitoksen opinto-ohjaaja tekee ilmoituksen oppilaan asuinkunnan etsivälle nuorisotyöntekijälle ja opiskelijalle/huoltajalle sähköpostitse heti, kun opinnoissa eteneminen on keskeytynyt.

2.4 Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on laadittu erillinen suunnitelma ”Oikeus turvalliseen oppimisympäristöön” (liite 1).

2.5 Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Sipoon lukiolla ja Keudalla on yhteinen ”Sipoon Enterin kriisisuunnitelma” (liite 2) ja ”Sipoon lukion ja Keuda Sipoon pelastussuunnitelma” (liite 3).

2.6 Suunnitelma opiskelijoiden päihteidenkäytön varalle

Sipoon kunnalla on kouluille ja oppilaitoksille laadittu toimenpideohjelma päihteiden käyttöön liittyen (liite 4).

2.7 Sipoon lukion tasa-arvosuunnitelma

Tasa-arvosuunnitelma on päivitetty: ”Sipoon lukion tasa-arvosuunnitelma 2019-2022 (edellinen versio liitteenä 5). Suunnitelmaa päivitetään neljän vuoden välein.

3. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestäminen

3.1 Opiskeluhoollon palvelut

Psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan opiskeluhoollon psykologin ja kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta. Kouluterveydenhuollolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain mukaista terveydenhuoltolain (1326/2010) 17 §:n mukaista opiskeluterveydenhuoltoa.

3.2 Opiskeluterveydenhoitaja

Opiskeluterveydenhuolto keskittyy opiskelijan terveyden ja opiskelukyvyn edistämiseen ja opiskeluympäristön terveellisyyteen ja on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää toimintaa. Opiskeluterveydenhuolto vastaa vuosittain järjestettävistä kutsuntatarkastuksista.

Kansanterveyslain mukaan opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös sairaanhoito ja suun terveydenhuolto. Laki velvoittaa kuntaa järjestämään kerran opiskelujen aikana suun terveystarkastuksen ja siihen liittyvän hoidon. Edellä mainitut palvelut koskevat myös ulkopaikkakuntalaisia opiskelijoita.

Opiskeluterveydenhoitaja tekee tarvittaessa yhteistyötä terveystiedon opettajan kanssa esim. vieraillemalla oppitunneilla.

Opiskeluterveydenhuollon terveystilapalvelut Sipoossa:

- terveydenhoitajan tekemä terveystarkastus 1 lk:n aikana
- terveydenhoitajan ja lääkärin tekemä terveystarkastus kutsuntaikäisille pojille
- lääkärintarkastus tytöille lukion 1lk:n tai 2lk:n aikana
- tarvittaessa ajanvaraus lääkärille terveydenhoitajan kautta
- ehkäisyneuvola terveysasemalla
- suun terveydenhoito hammashoitolassa kerran
- keskustelumahdollisuus, jos oma terveys tai jaksaminen huolettaa

3.3 Lukion psykologi

Opiskeluhoiltotyöskentelyn kautta psykologi omalta osaltaan on mukana vaikuttamassa koulun ilmapiiriin ja toimintatapojen muotoutumiseen. Opiskelijahuoltoryhmässä ja monialaisissa asiantuntijaryhmissä psykologi toimii oman alansa asiantuntijana ja tuo psykologista näkökulmaa työskentelyyn.

Lukion psykologi tarjoaa opiskelijoille lyhytaikaista keskustelutukea, jonka aikana voidaan yhdessä opiskelijan kanssa jäsentää opiskelijan elämäntilannetta ja arvioida jatkotuen tarvetta. Aloite psykologikäynneistä voi tulla opiskelijalta itseltään, vanhemmilta, opiskeluterveydenhoitajalta, lukion kuraattorilta tai opettajalta. Lukiopsykologilla voi käydä ilman, että koulun henkilökunta ja huoltajat ovat asiasta tietoisia.

Lukion psykologi voi antaa opiskelijoille neuvontaa oppimiseen liittyen. Lukikartoitukset ylioppilaskirjoituksia varten tekee yleensä lukion erityisopettaja. Psykologi voi olla mukana suunnittelemassa tukitoimia tilanteissa, joissa on kyse laaja-alaisemmista oppimiseen vaikuttavista ongelmista.

Psykologi edistää nuoren edun toteutumista ja on riippumaton toimija, vaikka tekeekin yhteistyötä opettajien ja vanhempien kanssa. Opettajilla on mahdollisuus konsultaatiokeskusteluihin lukion psykologin kanssa.

3.4 Lukion kuraattori

Koulukuraattori on koulussa sosiaalialan ammattilaisena ja tuo asiantuntemusta erityisesti sosiaaliin ilmiöihin liittyen. Kaveri- ja perhesuhteet sekä ryhmäjäsenyydet ovat koulukuraattorin osaamisaluetta. Sosiaalialan ammattilaisena koulukuraattori myös tuntee kunnan palvelujärjestelmää ja ohjaa tarvittaessa opiskelijoita oikeanlaisen avun ja tuen piiriin. Koulukuraattori toimii perheiden, koulun henkilökunnan ja muiden sidosryhmien kanssa.

Opiskelija, vanhemmat tai opettaja voivat ottaa kuraattoriin yhteyttä, jos nuorella on pulmia liittyen koulunkäyntiin, ystäväsuhteisiin, kiusaamiseen, jaksamiseen, asumiseen tai elämänmuutoksiin. Tavoitteena on tukea opiskelijoita elämäntilanteissaan ja vähentää tai poistaa sellaisia kuormittavia tekijöitä, jotka haittaavat opiskelijaa opinnoissaan tai elämässä ylipäätään. Lukion kuraattori tarjoaa ensisijaisesti tukikeskusteluita lukiolaisille. Tarvittaessa ja opiskelijan luvalla hän tekee yhteistyötä lukion henkilökunnan, vanhempien tai muun opiskelijahuollon työntekijän kanssa.

3.5 Tapauskohtaisesti koottavat monialaiset asiantuntijaryhmät

Jos koulussa herää huoli yksittäisen opiskelijan hyvinvoinnista, opinnoista tai jatko-opinnoista, asiaa voidaan käsitellä tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Käsitteilyyn tarvitaan opiskelijan lupa, ja ryhmän osallistujista sovitaan opiskelijan kanssa. Ensimmäisessä tapaamisessa täytetään yhdessä Opiskelijan ja/tai huoltajan suostumus monialaisen asiantuntijaryhmän kokoamiseen-niminen lomake. Opiskelijahuollon vastuullinen työntekijä arkistoi Suostumus-lomakkeen. Lähtökohtana on, että opiskelijan asioita käsiteltäessä opiskelija on ryhmän tapaamisessa paikalla. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus. Ryhmän voi kutsua koolle opettaja, opinto-ohjaaja, rehtori tai opiskeluhoollon työntekijä. Huoltaja on hyvä ottaa opiskelijan tueksi tapaamisiin mutta siitä sovitaan opiskelijan kanssa erikseen.

Opiskelijan asia käsitellään luottamuksellisesti, ja ryhmän toimijoita sitoo vaitiolovelvollisuus.

Ryhmään voidaan kutsua myös muita toimijoita tarpeen mukaan, esimerkiksi etsivä nuorisotyöntekijä. Heidän osallistumiseensa tarvitaan aina opiskelijan kirjallinen lupa.

Monialainen asiantuntijaryhmän toiminta kirjataan erilliseen opiskeluhoitokertomukseen. Kirjaamisen tekee se, joka on nimetty vastuuhenkilöksi asiassa (käytännössä tällä hetkellä psykologi tai kuraattori tekee kirjaukset). Opiskeluhoitokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan yksittäisen opiskelijan:

- 1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- 2) asian aihe ja vireillepanija
- 3) opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet
- 4) tiedot asian käsittelystä opiskeluhoitoryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot
- 5) toteutetut toimenpiteet
- 6) kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

3.6 Tiedonsiirto ja seuranta nivelvaiheissa yläkoulusta lukioon

Tarvittaessa järjestetään tiedonsiirtopalaveri. Tarkoituksena on varmistaa katkeamaton koulupolku siirtämällä opiskelun kannalta olennaista tietoa yläkoulun ja lukion välillä. Siirrettäviä asioita ovat mm. opiskeluun liittyvät erityispiirteet yläkoulussa, esim. lukivaikeudet ja oppimisvaikeudet, joista on tietoa yläkoulun pedagogisissa asiantuntijakirjoissa (hojks/oppimissuunnitelma). Tiedonsiirtoon tarvitaan lupa opiskelijan huoltajilta. Lukioon valittu opiskelija palauttaa lukioon esitietolomakkeen, jossa kartoitetaan opiskelukykyyn liittyviä asioita. Lukion opinto-ohjaaja käy läpi lomakkeet ja on tarvittaessa yhteydessä opiskelijaan.

Jos opiskelijalla ilmenee tuen tarvetta, lukion opinto-ohjaaja ja (erityisopettaja) informoivat lukion opettajia. Tukitoimien suunnittelussa voidaan konsultoida yläkoulun erityisopettajaa, jos opiskelija ja/tai huoltajat antavat siihen luvan.

4. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Koti on tärkeä yhteistyökumppani nuoren opiskelun ja hyvinvoinnin tukemisessa. Yhteistyössä korostetaan aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyyttä ja vastuullisuutta opiskelustaan. Lukio-opintojen aikana huoltajille annetaan tietoa siitä, mitä lukiossa opiskelu tarkoittaa ja miten kurssivalinnat vaikuttavat ylioppilaskirjoituksiin sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen. Huoltajilla on tärkeä rooli mietittäessä nuoren tulevaisuuden suunnitelmien kartoittamisessa ja opiskelun tukemisessa. Opiskelijan mahdollisesti tarvitsemat tukipalvelut suunnitellaan yhteistyössä huoltajien ja opiskeluhoiton kanssa. Huoltajiin yhteydenottoon täytyy olla täysi-ikäisen opiskelijan suostumus.

Yhteistyön muodot:

- opiskeluhoollosta tiedotetaan lukuvuoden alussa opiskelijoille jaettavassa opinto-oppaassa ja vanhempainilloissa
- aineenopettaja, ryhmänohjaaja ja tarvittaessa myös opinto-ohjaaja voivat ottaa yhteyttä huoltajaan
- ryhmänohjaaja voi järjestää erillisiä huoltajatapaamisia
- ryhmänohjaaja, rehtori tai opinto-ohjaaja voivat ottaa yhteyttä kotiin ja järjestää harkintansa mukaan tapaamisen liittyen lukio-opintojen sujumiseen ja jatkumiseen
- huoltajille järjestetään lukiolla tapahtumia ja tilaisuuksia
- koulu kannustaa vanhempia ottamaan aktiivisesti yhteyttä kouluun
- huoltajia voidaan kutsua mukaan opiskeluhoiton moniammatillisen asiantuntijaryhmän kokouksiin
- lukion senioritoiminta

Tiedotuksessa lukion ja kotien välillä käytetään apuna Wilma-ohjelmaa. Wilmassa on yhteistyöhön ja tiedottamiseen käytössä: pikaviestit, poissaolojen seuraaminen ja ajan tasalla olevat opintosuoritukset ja lukujärjestykset.

Opiskelija voi 18 vuotta täytettyään antaa luvan vanhempiensa käyttöoikeuden jatkumiselle Wilmassa.

5. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Suunnitelman toteutumisesta vastaa rehtori. Lukuvuoden alussa opiskeluhoitoryhmän jäsenet suunnittelevat tulevan lukuvuoden painopistealueet ja kehittämiskohdat. Lukuvuoden toimintasuunnitelma kirjataan koulun toimintasuunnitelmaan. Seuranta varten voidaan koota opiskeluhoitoryhmässä ennalta sovittuja tietoja. Näitä voivat olla esimerkiksi asiantuntijoiden (kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja) yhteistyön arviointikeskustelu, palautekyselyt huoltajille ja opiskelijoille toiminnan vaikuttavuuden kartoittamiseksi, tilastoja asiantuntijapalveluiden käytöstä.

Sipoossa järjestetään vuorovuosin viihtyvyyskysely kaikille opiskelijoille ja kouluterveyskysely, johon lukioissa osallistuvat 1. ja 2. vuositason opiskelijat. Tulokset käydään läpi opiskeluhoitoryhmässä, henkilökunnan ja opiskelijoiden kanssa oppilaskunnan kautta. Huoltajia informoidaan tuloksista. Tulosten perusteella valitaan lukuvuosittaisia painopistealueita, joihin opiskeluhoitossa ja muussa koulun toiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota.

6. Opiskeluhoillon tavoitteet 2020 – 2021

- ryhmäytymisen ja yhteenkuuluvuuden vahvistaminen
- opiskelijahuollon palveluihin hakeutumisen kynnys matalammaksi (palveluista tiedottaminen ja teematunti stressinhallinnasta) Starttikurssilla, näkyvyys arjessa teemapäivien puitteissa)
- varhainen tuki
- yhteistyötä opettajien kanssa varhaisen tunnistamisen ja tuen oikea-aikaisen kohdistamisen lisäämiseksi
- yhteisöllisyyden lisääminen ja opiskeluhoillon työntekijöiden osallistuminen koulun kulttuurin kehittämiseen > yhteistyö Enterin opiskelijakunnan kanssa, hyvinvointitapahtumat
- opiskeluhoiltotyön selkeyttäminen; yhteisten menettelytapojen käyttöönotto, moniasiantuntijuuden ja konsultaation hyödyntäminen nykyistä enemmän sekä yhteisöllisyyden lisääminen ja toiminnan suunnitelmallisuus
- painopisteenä tänä lukuvuonna ”kaikki mukaan”
- konkreettiset toimenpiteet kirjataan OHRn toimintasuunnitelmaan

SIPOON ENTERIN KRIISISUUNNITELMA

Sisällysluettelo

1. TÄRKEITÄ PUHELINNUMEROITA.....	14
2. TOIMINTAMALLI KOULUN AKUUTTEJA KRIISITILANTEITA VARTEN.....	16
2.1 Akuutteja kriisitilanteita.....	16
2.1.1. Kuolemantapaus.....	16
2.1.2. Opiskelijan tai oppilaitoksen henkilöstöön kuuluvan kuolema.....	16
2.1.3. Lähiomaisensa menettänyt opiskelija.....	17
2.1.4. Seuranta.....	17
2.2. Muut kriisitilanteet.....	18
2.2.1. Vakavat uhkatilanteet.....	18
2.2.2. Yleinen vaaramerkki.....	18
2.2.3. Kaasuvaara.....	18
2.2.4. Säteilyvaara.....	18
2.2.5. Väkivaltatilanteet.....	19
2.2.6. Itsemurhauhkailut.....	19
2.2.7. Itsemurha.....	19
2.2.8. Avioero.....	19
2.3. Sairauskohtaukset.....	20
2.3.1. Jos opiskelija saa sairauskohtauksen, opettaja ohjaa tilannetta:.....	20
2.3.2. Jos opettaja saa sairauskohtauksen:.....	20
2.3.3. Äkilliset sairauskohtaukset.....	20
3. KRIISSÄ ELÄVÄT JA SUREVAT OPISKELIJAT.....	21
3.1. Kriisin kulku.....	21
3.2. Surureaktiot.....	22
3.2.1. Tavallisimmat reaktiot.....	22
3.2.2. Muita mahdollisia reaktioita.....	22
3.2.3. Nuorten välittömiä surureaktioita.....	22
4. SUREVIEN OPISKELIJOIDEN KOHTAAMINEN.....	23
4.1. Kriisi koulussa.....	23
4.2. Keskustelu ryhmässä (tiivistelmä Atle Dygregrovin menetelmästä).....	24
5. AJATELTAVAA.....	26
6. LIITTEET.....	26
Liite1 Tilannekartoitus.....	26
Liite2 Kirjallinen tiedote kotiin.....	26
Liite3 Enterin kriisiryhmän jäsenet.....	26
7. KIRJALLISUUTTA.....	30

1. TÄRKEITÄ PUHELINNUMEROITA

Yleinen hätänumero (ambulanssi, palokunta, poliisi)	112
Itä-Uudenmaan pelastuslaitos	020 1111 400
Sipoon kunnan kriisiryhmä (arkisin klo 8-15)	040 191 4530
Itä-Uudenmaan sosiaalipäivystys (virka-ajan ulkopuolella)	040 517 4194
Suomen punaisen ristin (SPR) psykologien valtakunnallinen valmiusryhmä	020 701 2000 (vaihde)
Kirkon henkinen huolto (Hehu) suuronnettomuustilanteissa	pelastusviranomaiset kutsuvat
Valtakunnallinen kriisipuhelin, Suomen mielenterveysseura (arkisin klo 9-07)	010 195 202
Myrkytystietokeskus (24h)	09 471 977
Taksi Nikkilä	09 10 66 4130
Taksi Söderkulla	09 10 66 1150
Sipoon kunnan vaihde	09 23531
Nikkilän terveysasema	09 2353 6001
Porvoon sairaalan yhteispäivystys (klo 16-22)	019 548 2551
Porvoon sairaalan vaihde	019 548 21
Sipoon psykososiaalisen tuen tiimi (ma,ti,to,pe klo 12-13, ke klo 8-9)	09 2353 6573
Sipoon aikuispsykiatrian poliklinikka	09 2353 6740
Nuorisopsykiatrian poliklinikka	019 548 3840
Sipoon seurakunta, kirkkoherranvirasto	09 239 1525
Kirkkoherra	050 545 5886
Kirkon palveleva puhelin (keskusteluapua, klo 18-01)	010 190 071
Kuninkaantien työterveyshuolto (Sipoo)	019 520 4693
Keudan työterveys, Attendo	044 494 3171
Enterin kriisiryhmän jäseniä:	
Rehtori Lukio	050 341 2363
Toimialapäällikkö Keuda	050 462 8822
Opinto-ohjaaja Lukio	040 191 4469
Opinto-ohjaaja Keuda	050 513 7740
Opintosihtööri Lukio	040 191 4577
Koulutusassistentti Keuda	040 701 9525
Oppilaitosisäntä	050 383 1597
Pelastussuunnitelmasta vastaava	050 383 1597
Koulukuraattori Lukio & Keuda	050 380 2519
Koulupsykologi Lukio & Keuda	050 326 5132
Kouluterveydenhoitaja Lukio	050 463 8593
Kouluterveydenhoitaja Keuda	050 465 1369
Erityisopettaja Keuda	050 415 0722

2. TOIMINTAMALLI KOULUN AKUUTTEJA KRIISITILANTEITA VARTEN

- Lukion rehtorille tai Keuda Sipoon apulaisrehtorille ilmoitetaan ensimmäiseksi
- Lukion rehtori/Keuda Sipoon apulaisrehtori kokoaa koulun kriisiryhmän, joka yhdessä sopii muusta tiedottamisesta ja oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa tehtävästä mahdollisesta yhteistyöstä (esim. seurakunta, punainen risti, nuorisotoimi)
- Keuda Sipoon apulaisrehtori toimii operatiivisena johtajana kriisitilanteissa (sijaisena Keuda Sipoon apulaisrehtorin sijainen)
- Oppilaitosisäntä toimii Keuda Sipoon apulaisrehtorin apuna tilanteiden johtamisessa
- Lukion rehtori vastaa koulun ulkopuolisesta tiedottamisesta koko oppilaitosta koskevissa kriiseissä
- Opintos sihteeri toimii lukion rehtorin apuna tiedottamisessa
- Lukion psykologi tarjoaa keskusteluapua kriisin kohdanneille opiskelijoille ja pienryhmille
- Enterin kuraattorit tarjoavat keskusteluapua kriisin kohdanneille opiskelijoille, pienryhmille sekä tarvittaessa opettajille
- Opinto-ohjaajat tarjoavat keskustelutukea opiskelijoille
- Enterin kriisiryhmä arvioi otetaanko yhteyttä työterveyshuoltoon henkilökunnan henkisen hyvinvoinnin tukemiseksi
- Kriisin jälkeen arvioidaan kriisiryhmän toiminnan sujuminen

2.1 *Akuutteja kriisitilanteita*

2.1.1. Kuolemantapaus

- Ota yhteyttä omaisiin.
- Esitä surunvalittelusi.
- Kuuntele.
- Kerro koulussa tehtävästä kriisityöstä.
- Ota selville, miten omaiset haluavat kuolemantapauksesta tiedotettavan oppilaitoksessa.
- Muista luottamuksellisuus.

2.1.2. Opiskelijan tai oppilaitoksen henkilöstöön kuuluvan kuolema

- Lukion rehtori/Keuda Sipoon apulaisrehtori kertoo ryhmänohjaajalle ja muulle henkilöstölle.
- Ryhmänohjaaja kertoo asianomaiselle ryhmälle asiasta avoimesti ja yksinkertaisesti ja on mahdollisuuksien mukaan ryhmän kanssa koulupäivän loppuun saakka.
- Muut ryhmät saavat tiedon opettajiltaan.
- Kun kaikille ryhmille on kerrottu, lasketaan lippu puolitankoon.
- Ryhmänohjaaja pyrkii huolehtimaan siitä, että opiskelijat tuntevat olonsa turvalliseksi kotiin lähtiessään.
- Kriisiryhmä nimeää henkilön, joka ottaa yhteyttä kuolleen opiskelijan luokan vanhempien edustajiin. Vanhempien edustajat saavat tehtäväkseen ilmoittaa

asiasta muiden opiskelijoiden vanhemmille/hooltajille. Katso kohta ”5. ajateltavaa”!

- Voi olla hyvä pitää vanhempainkokous lähipäivinä.
- Kunnioittakaa omaisten toivomuksia.
- Kriisiryhmässä sovitaan siitä, kuka osallistuu hautajaisiin.
- Jos ryhmä osallistuu: Keskustelkaa seikkaperäisesti, mitä hautajaisissa tulee tapahtumaan. Tämä on tärkeää riippumatta siitä, osallistuvat opiskelijat hautajaisiin vai ei. Osallistuminen tulee olla vapaaehtoista. Hautajaispäivänä tai muuna sopivana päivänä pidetään muistohetki, johon osallistuvat kaikki opiskelijat, joita asia koskettaa. Vainajan valokuva, valkoinen liina ja kynttilät asetetaan esille. Muistoruno luetaan.

2.1.3. Lähiomaisensa menettänyt opiskelija

- Lukion rehtorille/Keuda Sipoon apulaisrehtorille tiedotetaan ensimmäiseksi.
- Lukion rehtori/Keuda Sipoon apulaisrehtori kokoaa oppilaitoksen kriisiryhmän, joka sopii yhdessä muun informaation antamisesta.
- Lukion rehtori/Keuda Sipoon apulaisrehtori, ryhmäohjaaja tai muu nimetty henkilö puhuu sopivan tilaisuuden tullen opiskelijan kanssa kahden kesken ja ilmaisee myötätuntonsa.
- Ole hienotuntoinen, älä tungetele.
- Kuuntele opiskelijaa.
- Ota selvää haluaako opiskelija, että ryhmille ja/tai oppilaitokselle kerrotaan tapahtuneesta.
- Ota selvää, haluaako opiskelija keskustella jonkun kanssa.
- Ryhmäohjaaja ja luokkakaverit ottavat osaa opiskelijan suruun antamalla kukkia tai viettämällä hiljaisen hetken tms.
- Jos opiskelija jää pois koulusta ja oppilaitos on saanut tietää omaisen kuolemasta, ota yhteys opiskelijaan samalla tavoin kuin tavallisen poissaolon ollessa kyseessä.

2.1.4. Seuranta

- Ryhmäohjaaja seuraa opiskelijan vointia.
- Tarkkaile opiskelijan surureaktioita.
- Joidenkin surutyö käynnistyy nopeasti kuolemantapauksen jälkeen. Toisten reaktiot ilmenevät vasta myöhemmin. Syyllisyydentunteet ovat tyyppilisiä lasten ja nuorten surureaktioille.
- Huolehdi, että opiskelijalla on mahdollisuus keskustella tapahtuneesta opiskelijahuoltoryhmään kuuluvan henkilön kanssa.
- katso tarkemmin ”3. kriisissä elävät ja surevat opiskelijat”.

2.2. Muut kriisitilanteet

2.2.1. Vakavat uhkatilanteet

Vakavia uhkatilanteita ovat mm. kouluun kohdistuvat murrot ja ilkivalta, tulipalo ja ydinonnettomuus.

Vakavan onnettomuuden uhka voi aiheuttaa jälkihoidon tarvetta unettomuuden, painajaisten, masennuksen, keskittymisvaikeuksien, häiritsevän käytöksen ym. vuoksi.

Vakavista uhkatilanteista ilmoitetaan rehtorille tai koulutuspäällikölle, joka vastaa jatkotoimista (ottaa yhteyttä poliisiin, paloviranomaisiin ym.).

2.2.2. Yleinen vaaramerkki

1. Siirry sisälle ja jää sisätiloihin.
2. Sulje ovet, ikkunat, tuuletusaukot ja ilmastointilaitteet.
3. Avaa radio ja/tai televisiota ja odota ohjeita.
4. Vältä turhan puhelinkäyttöä.
5. Älä poistu alueelta ilman viranomaisten kehotusta.

2.2.3. Kaasuvaara

1. Toimi yllä olevien ohjeiden mukaisesti.
2. Jos haistat kaasua, paina märkä vaate suun eteen ja hengitä sen läpi.
3. Pysyttele yläkerroksissa, kunnes vaara on ohi.
4. Jos olet ulkona, etkä pääse sisään,
  - Kiirehdi kaasupilven alta sivutuuleen.
  - Pyri mahdollisimman korkealle (esim. mäki).
  - Paina märkä vaate, ruoho-, turve- tai sammaltuppo suun eteen ja hengitä sen läpi.

2.2.4. Säteilyvaara

1. Mene sisälle, sulje ikkunat, ovet, tuuletusaukot ja ilmastointi.
2. Pysyttele talon keskiosissa.
3. Suojaa elintarvikkeet ja juomavesi.
4. Jos on pakko mennä ulos, pukeudu ilmatiiviisti. Kun tulet sisään, riisu vaatteet ja peseydy huolellisesti. Suojaa hengitystiesi.
5. Kuuntele radiota ja/tai katso televisiota.

2.2.5. Väkivaltatilanteet

Väkivaltaan täytyy aina puuttua. Jokainen tilanne on erilainen ja asioihin on reagoitava tilanteen vaatimalla tavalla. Väkivaltatilanteiden selvittelyssä on aina otettava huomioon kaikkien osapuolten oikeusturva.

Väkivaltatilanteita tulee ehkäistä ennalta aina kun on mahdollista. Opiskelijoiden keskinäinen nahistelu tai kärhämöinti voi johtaa väkivaltaan. Leikillään painiskelu ja voimain koettelu voi nopeasti muuttua tappeluksi.

Pahoinpitely on asianomistajarikos. Kuitenkin, jos teko tapahtuu yleisellä paikalla, jollaiseksi koulun alue on katsottava tai jos kohteena on alle 15-vuotias, pahoinpitely muuttuu virallisen syytteen alaiseksi. Tällöin poliisilla on velvollisuus toimia. Oppilaitoksen henkilökunnan harkittavaksi jää milloin virkavallan kutsuminen paikalle on tarpeen. Lievä pahoinpitely on aina asianomistajarikos.

Uhkaavissakin tilanteissa aikuisen selkeä, oikeudenmukainen ja päättäväinen puuttuminen auttaa tilanteen rauhoittumiseen. Aikuisen on pyrittävä säilyttämään oma rauhallisuutensa ja jos tarpeen ja mahdollista, paikalle on pyydettävä muita aikuisia. Katso myös Sipoon kunnan tekemä tukimateriaali ”Nyrkit taskuun” (uhka- ja väkivaltatilanteiden ennakoita ja hallinta kouluissa ja päiväkodeissa).

2.2.6. Itsemurhauhkailut

Itsemurhauhkailuihin ja –vihjauksiin on suhtauduttava vakavasti; opiskelijan esille ottamia ongelmia ei saa vähätellä.

Pelkän kuuntelemisen sijaan voit yrittää ottaa asian suoraan puheeksi, kysymällä esim. ”Mitä tarkoitat, kun sanot, että ei ole enää mitään järkeä elää?”

Älä ala yksinäsi pohtia asiaa, ota yhteys opiskelijahuoltoryhmään.

2.2.7. Itsemurha

Itsemurha voi aiheuttaa ahdistusta, minkä vuoksi on tärkeitä työstää tapahtunutta. On tärkeitä tehdä yhteistyötä omaisten kanssa. Jos omaiset eivät halua, että asia otetaan esille oppilaitoksessa, tulisi heidän kanssaan harkita sitä, että tieto itsemurhasta tulee mahdollisesti ennemmin tai myöhemmin julki.

Asiallinen tieto itsemurhan syistä helpottaa tapahtuman työstämistä. Jos tapahtuneesta tiedetään jo oppilaitoksessa, noudatetaan harkinnan mukaan niitä sääntöjä, jotka koskevat ”2.1.1 kuolematapausta”.

2.2.8. Avioero

Avioero voi aiheuttaa samanlaisia reaktioita kuin kriisi ja suru. Katso tarkemmin ”3. kriisissä elävät ja surevat opiskelijat”.

2.3. Sairauskohtaukset

2.3.1. Jos opiskelija saa sairauskohtauksen, opettaja ohjaa tilannetta:

1. Yksi opiskelija hakee toisesta ryhmästä toisen opettajan paikalle.
2. Jos ryhmässä on kännyköitä, hälytetään ambulanssi heti paikalle.
3. Yksi opiskelija lähtee odottamaan ambulanssin tuloa, yksi menee toimistoon kertomaan tapahtuneesta, jotta sieltä voidaan tulla auttamaan hissien toiminnassa yms.
4. Toinen opettaja auttaa sairasta ja toinen rauhoittaa tilannetta muuten.
5. Kun tilanne on ohi, tapahtuneesta keskustellaan ryhmän kanssa ja myös ryhmää, jonka opettaja kutsuttiin paikalle, informoidaan asiasta ja tarvittaessa keskustellaan.
6. Jos terveydenhoitaja on talossa, hänet haetaan heti paikalle, kun lähdetään toimistoon tiedottamaan ja odottamaan ambulanssia.

Olisi hyvä, jos henkilökunnalla olisi tiedossa opiskelijat, joilla on esim. epilepsia, ainakin ryhmää opettavien on tiedettävä, että ryhmässä on tällainen henkilö, välttämättä ei ehkä nimeä tarvita. Jos tällainen kohtaaminen tulee, niin ollaan heti ajan tasalla.

2.3.2. Jos opettaja saa sairauskohtauksen:

Opiskelijat hakevat apua toisesta luokasta ja toisen luokan opettaja toimii tilanteen ohjaajana yllä olevan ohjeen mukaan.

2.3.3. Äkilliset sairauskohtaukset

Tajunnan häiriö

Häiriö voi kehittyä nopeasti tai hitaasti ja syynä voi olla tapaturma tai sairauskohtaus. Tajuton ja tokkurainen henkilö asetetaan kylkiasentoon odottamaan kuljetusta. Häntä ei saa jättää yksin. Kutsu tarvittaessa apua paikalle!

Kouristukset

Kouristusten tavallisin syy on epilepsia, jonka aiheuttaa aivotoiminnan sähköinen häiriö. Opiskelija on estettävä vahingoittamasta itseään.

Diabeettinen sokki

Jos sokeritautia sairastavan verensokeri laskee alas, tila voi olla hengenvaarallinen. Tajuihinsa olevalle tarjotaan sokeripitoista juomaa, tajuttomalle ei. Tarvittaessa voidaan kuitenkin sivellä sokeriliuosta hunajaa tajuttoman suun limakalvoille. Tajuton henkilö on saatava nopeasti hoitoon terveyskeskukseen. Tunnista diabeetikon ranneke tai kaulatunnistin.

Kova vatsakipu

Kivun syytä on vaikea määritellä tapahtumapaikalla. Kyseessä voi olla myös vakava sairaus. Vatsakivestä kärsivän on yleensä helpointa olla makuulla, polvet koukussa.

Äkillinen rintakipu

Rintakipuun on suhtauduttava aina vakavasti. Kovan, puristavan rintakivun tavallisin syy on sydäninfarkti. Kivun esiintyessä:

- soita viivyttelemättä 112!
- kerro, että kyseessä on rintakipupotilas.
- järjestä apu oikeaan paikkaan.
- tajuton kylkiasentoon.
- jos ei hengitä ja sydän ei toimi, aloittakaa elvytys!

Aivoverenkierron häiriöt

Tukos aivojen verenkierrossa ja aivoverenvuoto ovat ihmiselle hätätilanteita. Tukoksessa raajat voivat halvaantua eriasteisesti, usein puhekyky katoaa ja tulee näköhäiriöitä. Vaikka oireet voivat olla lieviä, esim. voimakas päänsärky, puhehäiriö, niskajännitys, pahoinvointi ja tajunnanhäiriöt, on hoitoon hakeuduttava kiireesti.

Suuret verenvuodot

Runsas verenvuoto voi johtaa shokkiin ja on hengenvaarallinen tilanne. Verenvuoto voi olla näkyvä tai sisäinen. Jos opiskelijalla on runsas verenvuoto tai häntä huimaa

- pane opiskelija pitkälleen.
- paina sormin tai kämmenellä suoraan vuotokohtaan.
- sido haavalle paineside.

3. KRIISSÄ ELÄVÄT JA SUREVAT OPISKELIJAT

3.1. Kriisin kulku

Henkilöt, jotka ovat kokeneet erilaisia traumaattisia tapahtumia, esim. onnettomuus, sairaus, avioero, työttömyys, konkurssi, kuolema, väkivalta tai näiden uhka, käyvät läpi kriisin eri vaiheet.

Kriisiin sisältyy eri vaiheita ja kukin käy ne läpi omalla tavallaan.

Sokkivaihe

voi kestää enintään yhden viikon.
voimakkaita sekä fyysisiä että psyykkisiä reaktioita tai niiden täydellinen puuttuminen.

Reaktiovaihe

voi kestää 1-6 viikkoa.
tapahtuneen asteittainen tiedostaminen.

Käsittelyvaihe

voi kestää pitkään, jopa yhden vuoden tapahtuman jälkeen.
kriisireaktiot vähenevät hitaasti.

Uudelleen suuntautumisen vaihe
elämä jatkuu.

3.2. Surureaktiot

3.2.1. Tavallisimmat reaktiot

ahdistus
voimakkaat muistot
unihäiriöt
suru, ikävä ja kaipaus
viha, huomiota vaativa käytös
syyllisyys, itsesyytökset ja häpeä
kouluvaikeudet
ruumiilliset oireet, esim. vatsavaivat.

3.2.2. Muita mahdollisia reaktioita

aggressiivinen käyttäytyminen
muiden välttely
kuvitelmat
persoonallisuuden muutokset
tulevaisuuspessimismi
syyn ja tarkoituksen pohtiminen
mahdollinen vaikutus kehitykseen ja kypsymiseen.

3.2.3. Nuorten välittömiä surureaktioita

sokki, epätodellisuuden tunne
kauhistus, vastustus, tunteenpurkaukset tai tunteiden lamaantuminen
arkitoimien jatkaminen surun työstämiseksi
tapahtuneen kieltäminen
tapahtuneeseen liittyvät kysymykset
unihäiriöt
voimakkaat muistikuvat
mikään ei tunnu mielekkäältä, masennus
kaipaus
ärtyisyys, häiriökäyttäytyminen
ongelmat koulussa
säryt, muut pikkuvaivat.
syyllisyys, itsesyytökset ja häpeä
sosiaalinen syrjään vetäytyminen
regressio
väärinkäsitykset
kuvitelmat
luonteenlaadun muuttuminen
pessimistinen asenne tulevaisuuteen.

4. SUREVIEN OPISKELIJOIDEN KOHTAAMINEN

Keskusteltaessa surevan opiskelijan kanssa on muistettava:

- Ole hienotunteinen, älä tungetele.
- Kuuntele opiskelijaa, jotta saisit selville, mitä hän tahtoo.
- Vältä ilmauksia ”voi sinua raukkaa”, ”aika parantaa haavat”, ”minä tiedän miltä sinusta tuntuu”.
- Lohduta luontevasti, ole oma itsesi.
- Avoin ja rehellinen viestintä.
- Selvitä väärinkäsitykset.
- Vältä abstrakteja selityksiä.
- Vältä kaunistelevia ilmauksia. Älä vertaa kuolemaa uneen tai matkaan.
- Ole avoin kysymyksille ja ole valmis keskustelemaan, jos nuori sitä toivoo.
- Hyväksy se, että keskustelut voivat jäädä lyhyiksi.
- Katselkaa yhdessä valokuvia.
- Tee menetys todelliseksi
- Älä kätke omia tunteitasi.
- Pidä näkyvillä esineitä, jotka muistuttavat vainajasta.
- Tue nuoren kykyä hallita tunteitaan.
- Koulunkäynnin jatkaminen on tärkeää.
- Vältä ihmissuhteiden katkaisemista turhaan.
- Keskustele nuoren kanssa kuoleman pelosta/oman tai vanhempien.
- Anna nuoren kertoa syyllisydentunteistaan.
- Nuori on koko ajan omaisen tai lähiystävän seurassa.
- Jälkipuinti nuoren ehdoilla.

Nuoren käsitys kuolemasta

- Ymmärtää kuoleman abstraktina käsitteenä.
- Ymmärtää kuoleman syyt, sen mitä tapahtuu kehossa.
- Nuori hallitsee itsensä ja kykenee käsittelemään asioita myös itsenäisesti.

4.1. *Kriisi koulussa*

- Vältä väärinkäsityksiä ja virheellisiä kuvitelmia.
- Oikaise virheelliset huhut.
- Kerro kaikki olennaiset tosiasiat.
- Anna nuorten kertoa tunteistaan (pelko ym.).
- Opeta nuoria konkretisoimaan surunsa ja kaipauksensa.
- On tärkeätä huolehtia siitä, ettei kriisissä elävää opiskelijaa jätetä yksin. Älä ota etäisyyttä.
- Rituaalit: muistohetki, luokka osallistuu hautajaisiin, symboliset eleet, merkkipäivien muistaminen.

Imaisutapoja:

Ainekirjoitus
Kirjeet
Runot
Draama
Liikunta
Kertomukset
Piirustukset
Maalaukset

Keskustelu:

Tapahtuneen jälkipuinti (debriefing) ryhmässä.
Vanhempien tapaaminen.

4.2. Keskustelu ryhmässä (tiivistelmä Atle Dygregrovin menetelmästä)

Keskustelu saa mielellään kestää enemmän kuin yhden oppitunnin. Varaa riittävästi aikaa.

Tee keskustelua varten suunnitelma: avaus, tosiasiat, ajatukset/reaktiot, informaatio ja päätös.

Kerro keskustelussa noudatettavista säännöistä.

Yritä saada opiskelijat kertomaan, miten he saivat tiedon tapahtuneesta (vähentää hämmennystä ja väärinkäsityksiä).

Suunnitelkaa yhdessä jatkotoimia.

Kuolemantapauksista ja muista kriiseistä on vaikea puhua, tee mielellään yhteistyötä jonkun toisen opiskelijalle tutun henkilön kanssa.

Avaus

Kerro mitä tullaan tekemään ja miksi.

On tärkeää painottaa kuoleman aiheuttamista monista tunteista ja reaktioista puhumista, vaikka se tuntuu kipeältä. Saadessaan puhua tapahtuneesta ihminen alkaa paremmin ymmärtää, miten toiset kokevat tilanteen. Tilanne ei enää jonkin ajan kuluttua tunnu niin tuskalliselta.

Seuraavat säännöt ovat tärkeitä:

- Kukaan ei saa jälkeinpäin kertoa toisten ajatuksista, tunteista tai kokemuksista.
- Ketään ei saa jälkeinpäin moittia reaktioidensa tähden.
- Kukaan ei voi puhua toisen puolesta.
- Kenenkään ei ole pakko puhua, mutta on hyvä, jos kaikki kertovat, miten kukin sai kuulla tapahtuneesta.

Tosiasiat

Jokainen saa kertoa, miten hän sai tietää tapahtuneesta.

Nuorilla on hyvin suuri tarve saada konkreettista tietoa. On tärkeää puuttua huhuihin ja virheellisiin käsityksiin, ”tuskatartunta” leviää nuorten ryhmissä kulovalkean tavoin.

Ajatukset/reaktiot

Mitä ajatuksia tapahtuma on herättänyt (vältä kysymystä ”miltä sinusta tuntui?”, se voi pikemminkin ehkäistä keskustelua kuin edistää sitä), kysy esim. ”mikä tuntui sinusta pahimmilta?”.

On tärkeää ilmaista sanoin kaikkia aistihavaintoja (näkö, kuulo, haju ja tunto); aseta mielellään kysymys ”reagoiko joku muu samalla tavalla?”

Rohkaise nuoria kertomaan unistaan ja peloistaan.

Esimerkiksi piirtämistä ja runojen kirjoittamista voidaan myös käyttää apuna.

Rohkaise opiskelijoita jättämään jäähyväiset kuolleelle luokkatoverilleen.

Yritä saada opiskelutovereiden luontainen myötätunto esiin ja rohkaise heitä pitämään huolta toisistaan.

Informaatio

Kerää yhteen opiskelijoiden esiintuomat aiheet, tuo esiin heidän reaktioidensa yhdenmukaisuus ja korosta heidän reaktiotapojensa normaaliutta.

Kerro normaaleista reaktioista: pelontunteet, tuska, viha, kosto, suru, häpeä ja syyllisyys ym.

Nuorten on tärkeätä tietää, että tapahtunut saattaa vaikuttaa heidän keskittymiskykyynsä ja muistiinsa ja että on täysin normaalia jatkaa asian työstämistä viikkojen ja kuukausien ajan.

Anna mielellään nuorille neuvoja siitä, miten he voivat jatkaa tapahtuneen työstämistä, esim.

- puhu tapahtuneesta vanhempien kanssa.
- puhu ystävien kanssa.
- käy hautausmaalla.
- hanki enemmän tietoa tapahtuneesta.
- kirjoita runoja, pidä päiväkirjaa.

Päätös

Päätösvaiheessa käsitellyistä aiheista tehdään yhteenveto ja suunnitellaan myöhempiä tapahtumia.

Ryhmä tekee suunnitelman jonkin asian toteuttamisesta yhdessä, esim. yhteinen piirros voi olla hyvä päätös tällaiselle kokoontumiselle.

Lopuksi opiskelijoilta kysytään, jäikö jokin asia mietityttämään tai epäselväksi tai mitä he ajattelevat kokoontumisesta.

Opettajat voivat keskustelun aikana tarkkailla reagoiko joku opiskelijoista erityisen voimakkaasti ja keskustella jälkeenpäin hänen kanssaan.

5. AJATELTAVAA

1. *Älä koskaan lähetä opiskelijoita aikaisemmin kotiin kuolemantapauksen johdosta. Saata mielellään opiskelija kotiin.*
2. *Anna opiskelijoille mahdollisuus soittaa kotiin, jos he tuntevat tarvetta siihen.*
3. *Yritä saada kriisin kohdannut opiskelija palaamaan nopeasti kouluun, rutiinit ovat hyvästä.*
4. *Älä koskaan viivyttelä onnettomuudesta tiedottamisen kanssa.*
5. *Kun jotakin vakavaa on tapahtunut, syntyy helposti huhuja, jotka ovat monesti todellisuutta pahempia.*
6. *Jos opiskelija tai opettaja on kuollut, älä unohda muistohetken järjestämistä koko oppilaitokselle.*
7. *Jos opiskelija on kuollut, tarvitaan monesti useita ryhmäkeskusteluja pitkähkön ajan kuluessa.*
8. *Älä unohda parasta ystävää – tarkkaile tämän reaktioita.*
9. *Jos opiskelija kuolee loman aikana, kokoja ryhmä loman jälkeisenä ensimmäisenä koulupäivänä.*
10. *Auttaja tarvitsee myös itse apua.*

6. LIITTEET

Liite1	Tilannekartoitus
Liite2	Kirjallinen tiedote kotiin
Liite3	Enterin kriisiryhmän jäsenet

TILANNEKARTOITUS

Vastuuhenkilö:

1. _____
(tähän merkitään aina sen henkilön nimi, joka on ensimmäiseksi havainnut tapahtuneen)

2. _____
(tähän merkitään aina sen henkilön nimi, jolle vastuu on siirretty)

Lyhyt kuvaus tapahtuneesta:

A. Apua on kutsuttu seuraavasti:

B. Omaisille on tiedotettu seuraavasti:

C. Toimenpiteet, joihin on ryhdytty:

D. Seuraaville henkilöille/ryhmille on tiedotettu (rastita):

_____ryhmänohjaaja	_____ryhmätoverit
_____muut opettajat, joita asia koskee	_____muut kaverit/ystävät
_____opettajakunta	_____kriisiryhmä
_____terveydenhoitaja	_____psykologi
_____kuraattori	_____muu _____ (kuka?)
_____vanhemmat	

_____
(Lukion rehtorin/Keuda Sipoon apulaisrehtorin allekirjoitus)

Säilytetään kriisikansiossa

Liite 2

KIRJALLINEN TIEDOTE KOTIIN

Tekstiehdotus:

Ryhmä _____ on tänään vastaanottanut traagisen tiedon

_____

kuolemasta.

Tämä koskettaa syvästi meitä kaikkia, erityisesti ryhmän opiskelijoita.

Sen vuoksi tulemme lähipäivinä käyttämään paljon aikaa tapahtuneesta keskusteluun.

Tarvittaessa tulee myös _____ olemaan paikalla, pappi

_____ tulee osallistumaan oppilaitoksessa pidettävään muistohetkeen.

Nuorille on hyvin tärkeää, että myös kotona puhutaan avoimesti tapahtuneesta.

Älä epäröi ottaa yhteyttä meihin lisätietojen tai avun saamiseksi.

_____ (oppilaitos)

_____/_____/20

_____
ryhmänohjaaja
apulaisrehtori

_____
Lukion rehtori/Keuda Sipoon

Enterin turvaryhmän jäsenet lv. 2020-2021:

liite 3

**Aarne Alatalo, lukion rehtori
kokoonkutsuja I, viestintävastaava I
puh. 050 341 2363**

**Jari Haapala, Keuda toimialapäällikkö
kokoonkutsuja II, viestintävastaava II
puh. 050 462 8822**

**Jyrki Penttinen, oppilaitosisäntä
vastaa käytännön tilanteesta
kokoonkutsuja III, viestintävastaava III
puh. 050 383 1597**

**Tuija Ilmivalta, lukion opinto-ohjaaja
puh. 040 191 4469**

**Katri Honkasalo, Keuda Sipoon opinto-ohjaaja
puh. 050 513 7740**

**Hanna Kankaanpää, Enterin kuraattori
puh. 050 380 2519**

**Rauni Pääkkönen, Enterin psykologi
puh. 050 326 5132**

**Jörgen Löfgren, lukion opintosihteeri
puh. 040 191 4577**

**Niina Lahtinen, Keuda Sipoon koulutusassistentti
puh. 040 701 9525**

**Kokoontumispaikka: Enterin neuvotteluhuone.
Mikäli siihen pääsy ei onnistu kokoontumiset kirjastossa.**

Päivitetty nimilista 28.10.2020

7. KIRJALLISUUTTA

Dyregrov Atle (1993). *Lapsen suru*. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Punainen Risti ja Suomen Mielenterveysseura.

Dyregrov Atle (1994). *Katastrofipsykologian perusteet*. Vastapaino.

Dyregrov Atle (1994). *Beredskap för skolan*. Rädda Barnen.

Dyregrov Atle, Raundalen Magne (1997). *Sureva lapsi ja koulu*. Vastapaino.

Heiskanen Tarja toim. (1994). *Takaisin elämään*. Henkinen tuki ja onnettomuudet. MLL, Suomen Mielenterveysseura, SPR, ISBN 951-9458-31x

Palosaari Eija (2007). *Lupa särkyä. Kriisistä elämään*. Edita.

Peltonen Heidi toim. (2006). Opiskelun tuki esi- ja perusopetuksessa (Koulun kriisisuunnitelman laatiminen).

Pojula Soili (2007). *Lapsi ja kriisi*. Selviytymisen tukeminen. Helsinki: Kirjapaja.

Pojula Soili (2002) *Surutyö*. Helsinki: Kirjapaja.

Psyykinen ensiapu (1992). Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Punainen Risti ja Suomen Mielenterveysseura.

Saari Salli (2000). *Kuin salama kirkkaalta taivaalta*. Kriisit ja niistä selviytyminen. Otava.

Kriisisuunnitelma on päivitetty 01.09.2019

Toimenpideohjelma päihteistä Sipoon kouluille ja oppilaitoksille

Toimenpide koskee alaikäisiä oppilaita.

Miten toimia, kun tavataan alaikäinen oppilas koulussa päihtyneenä?

- yhteys koulun terveydenhoitajaan ja kuraattoriin, oppilashuollon työntekijät tekevät tilanearvioinnin
- päihtyneestä oppilaasta ilmoitetaan oppilaan luokanvalvojalle ja rehtorille/vararehtorille
- heti yhteys oppilaan kotiin. Vanhemmat hakevat lapsensa pois koulusta. Oppilasta ei saa lähettää yksin kotiin. Oppilas käy tarvittaessa vanhemman/työntekijän kanssa terveyskeskuksessa antamassa puhalluskokeen
- jos vanhempia ei tavoiteta, terveydenhoitaja seuraa oppilaan vointia kunnes saadaan yhteys huoltajiin. Jos vanhempia ei tavoiteta, konsultoidaan Lastensuojelua päivystysnumerosta ja saadaan sieltä toimintaohjeet. Klo 16 jälkeen otetaan yhteys sosiaalipäivystykseen, puh. 040 517 4194, mikäli huoltajia ei edelleenkään tavoiteta
- mikäli ei ole tietoa mitä päihteitä oppilas on käyttänyt, oppilaan tulee käydä terveyskeskuksessa. Mikäli oppilas on yhteistyöhaluinen, voi huoltaja tai työntekijä saattaa. Mikäli oppilas on yhteistyökyvytön, soimitaan poliisille. Työntekijä ilmoittaa terveyskeskukseen tulevasta oppilaasta. Mikäli oppilas ja huoltaja eivät saavu terveysasemalle, siitä ilmoitetaan työntekijälle.
- ilmoitus rehtorille/vararehtorille tärkeä, koska hän päättää mahdollisista kurinpidollisista toimenpiteistä.
- yhteys lastensuojeluun: arvio lastensuojeluilmoituksen tarpeesta
- mikäli karkaa koulun pihalta, konsultoidaan lastensuojelua ja ilmoitetaan tarvittaessa poliisille

Päihteiden hallussapito koulun alueella:

- päihteiden välitön talteenotto. Otetaan yhteys rehtoriin/vararehtoriin, joka päättää jatkotoimenpiteistä. Oppilasta voi pyytää näyttämään laukkunsa sisältö, opettaja/rehtori voi tarkastaa repun.
- vanhemmat kutsutaan koululle
- jos on kyse huumeiden hallussapidosta tai päihteiden välitys- tai myyntitilanteesta, otetaan yhteys poliisiin heti. Lastensuojeluilmoitus tehdään myös.
- huumeasioissa on käytettävä tervettä järkeä –toinen aikuinen paikalle heti tilanteen selvittämiseksi. Oppilas on poistettava ryhmästä heti. Keskustelu tapahtuu rauhallisessa paikassa.

Epäily huumeiden käytöstä

- yhteys vanhempiin
- vanhemmat tai työntekijä vievät seuloihin terveyskeskukseen huumeepikaseulaa varten

- mikäli ei oppilas ei saavu huumeseuilaan, siitä tulee ilmoittaa työntekijälle, joka ohjasi seulaan
- elleivät vanhemmat pääse viemään terveystakeskukseen, joku oppilashuollosta lähtee saattajaksi
- mikäli kieltäytyy näytteenotosta, otetaan yhteys vanhempiin. Mikäli edelleen kieltäytyy, tämä tulkitaan positiiviseksi tulokseksi.
- positiivinen löydös: päihdetyöntekijä ottaa yhteyttä vanhempiin
- viikon sisällä huumeseuilasta, pidetään yhteistyötapaaminen päihdetyöntekijän, kouluterveydenhoitajan, koulukuraattorin, perheen, tarvittaessa lastensuojelun edustajan sekä koululääkärin kesken, jossa sovitaan jatkohoito ja tehdään tarvittaessa lastensuojeluilmoitus. Lähettävä taho kutsuu yhteistyötahot koolle.

Päihteiden välitys koulualueella ulkopuolisten taholta

- ilmoitetaan asiasta rehtorille/vararehtorille
- mikäli epäillään päihteiden välitystä, vaatii se koko henkilökunnan valppaana olemista ja koulualueella tapahtuvaan epäilyttävään liikenteeseen puuttumista välittömästi.
- mahdollisen auton rekisterinumero kirjataan muistiin ja ilmoitetaan välittömästi poliisille

Sipoon lukion yhdenvertaisuus– ja tasa-arvosuunnitelma 2019-2022

Tasa-arvosuunnitelman on päivittänyt ajalla joulukuu 2018 - tammikuu 2019 rehtori Aarne Alatalo yhteistyössä Sipoon lukion oppilaskunnan hallituksen kanssa.

Sisältö

1 Johdanto	35
2 Selvitykset Sipoon lukion tasa-arvotilanteesta ja niiden tulokset.....	35
2.1 Opiskelijoiden sukupuolijakauma.....	35
2.2 Tiettyjen ainevalintojen valinnat sukupuolijakauman mukaan	36
2.3 Opiskelijakyselyn tulokset; kaikki	36
2.4 Opiskelijoiden tulokset sukupuolijakauman mukaan.....	38
2.5 Opetushenkilöstön kyselyn tulokset	39
3 Tulosten arviointi.....	40
3.1 Opiskelijoita koskeneet selvitykset ja opiskelijakysely.....	40
3.2 Opetushenkilöstöä koskeva kysely.....	41
4 Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi	41
4.1 Opiskelijoiden tasa-arvoa lisäävät toimenpiteet.....	41
4.2 Opetushenkilöstön tasa-arvoa lisäävät toimenpiteet	41
5 Seuranta	41
6 Liitteet	42
<u>Liite 1 Tasa-arvokysely opiskelijoille, tuloksineen</u>	
<u>Liite 2 Tasa-arvokysely opetushenkilöstölle, tuloksineen</u>	
<u>Liite 3 Tematisoidut vastaukset</u>	

Johdanto

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986, tasa-arvolaki) ja sen uudistus (232/2005) velvoittavat oppilaitokset (ei peruskouluja) laatimaan tasa-arvosuunnitelman yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden edustajien kanssa. Sipoon lukiossa käynnistettiin tasa-arvosuunnitelman päivittäminen marraskuussa 2018. Tasa-arvovaltuutetun kansliasta oli vuonna 2013 saatu kysymyspatteristo, joka muokattiin käyttöön sopivaksi. Kysely toteutettiin opiskelijoille sekä henkilökunnalle sähköisenä Webropol-kyselyä.

Suunnitelmaan tulee kirjata lain (609/1986, tasa-arvolaki) mukaan selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta, mahdolliset ongelmakohdat sekä toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi. Sen tulee tähdätä nimenomaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen. Lukion tasa-arvosuunnitelmassa on erityisesti huomioitava tasa-arvon toteutuminen opiskelijavalinnoissa, opetusta järjestettäessä ja opintosuorituksia arvioitaessa. Edelleen tärkeää on seksuaalisen häirinnän ja sukupuolen perusteella tapahtuvan häirinnän ennalta ehkäiseminen ja lopettaminen.

Tasa-arvosuunnitelman toteutumista tulee seurata ja sen sisältö tarkistaa ja päivittää tarvittaessa tai vähintään kolmen vuoden välein. Siihen sisällytetään arvio aikaisemman suunnitelman toteutumisesta, käytetyistä toimenpiteistä ja mahdollisista tuloksista.

Selvitykset Sipoon lukion tasa-arvotilanteesta ja niiden tulokset

Sipoon lukiossa on lukuvuonna 2018-2019 laadittu tasa-arvotilanteen kartoittamiseksi seuraavat selvitykset:

- kysely opiskelijoille (LIITE 1)
- kysely opetushenkilöstölle (LIITE 2)

Kyselyyn liittyvät kysymykset käytiin lukion oppilaskunnan hallituksen kanssa läpi ennen kyselyn toteutusta. Kyselyt teetettiin 07.-11.11.2018 välisenä aikana. Jokaiselle lähetettiin henkilökohtainen sähköpostiviesti kyselyyn osallistumiseksi. Yhteenveto kyselyn vastauksista saatiin suoraan Webropolista. (LIITTEET 1-3)

Opiskelijoiden sukupuolijakauma

Sipoon lukioon syksyllä 2018 valituista opiskelijoista on tyttöjä 33 ja poikia 38. Yhteensä opiskelijoiden kokonaismäärä Sipoon lukiossa lukuvuonna 2018-2019 on 199, joista tyttöjä on 85 ja poikia 114. Sipoon lukio on perinteisesti ollut hyvinkin poikavoittoinen lukio mutta opiskelijaottoon liittyvän keskiarvon nousun myötä sukupuolten väliset erot ovat selvästi kapenemassa.

Tiettyjen ainevalintojen valinnat sukupuolijakauman mukaan

Ainevalinnoissa löytyy eroa sukupuolten välillä. Kaikkiaan tytöt opiskelevat enemmän kieliä. Esimerkiksi 40 % (34/85) lukiomme tytöistä lukee ruotsia A-kielenään, kun taas vastaava osuus pojista jää 20 % (23/113). Espanjaa lukee 46 % (39/85) lukiomme tytöistä ja pojista 21 % (24/113) sekä ranskaa 8 % tytöistä (7/85) ja 5 % pojista (6/113). Saksan kodalla tilanne on kuitenkin päinvastainen; 20 % (23/113) pojista ja 16 % (14/85) tytöistä ovat valinneet sen.

Pojat puolestaan opiskelevat selkeästi enemmän fysiikkaa kuin tytöt. Toisen ja kolmannen vuosikurssin pojista 69 % on valinnut laajan fysiikan oppimäärän, tytöistä 41 %. Pitkän matematiikan oppimäärän on valinnut 36 % (31/85) tytöistä ja pojilla luku on suurempi 49 % (55/113). Matematiikan lukijoiden analyysiä hankaloittaa se, että osa opiskelijoista on suorittanut kursseja sekä pitkän että lyhyen oppimäärän mukaan.

Opiskelijakyselyn tulokset; kaikki

Opiskelijakysely tehtiin sähköisesti Webropol- kyselynä 7.11. – 11.11.2018 välisenä aikana, jolloin lukiossa opiskeli kaikkien vuosikurssien opiskelijat. Läsnä olevien opiskelijoiden kokonaismäärä Sipoon lukiossa oli kyselyajankohtana 191, joista tyttöjä 83 ja poikia 108. Kyselyyn vastasi sukupuolensa valinneina 58 tyttöä ja 66 poikaa. Viisi vastaajaa jätti valitsematta sukupuolensa, minkä johdosta vastaajien kokonaismäärä oli 129. Tyttöjen vastausprosentti oli näin ollen noin 70 (58/83) ja poikien noin 60 (66/108). Kaikkien vastaajien osuus oli siis 68 % (129/191) kokonaisopiskelijamäärästä. Kysymyspatteristo oli jaettu neljään osa-alueeseen, jotka olivat opetustilanne, oppikirjat, kanssakäyminen oppilaitoksessa sekä muihin tasa-arvoon liittyviin kysymyksiin.

Opetustilanteeseen liittyvistä 129 vastauksesta käy ilmi, että 101 opiskelijaa (78 %) ei kokenut millään tavalla joutuneensa syrjityksi sukupuolen perusteella, kolme koki joutuneensa ja 27 (yhdeksän osittain samaa mieltä, 16 osittain eri mieltä) oli epävarmoja. Vastausten keskiarvon ollessa 3,67 kun 4,0 oli maksimi. Kysyttäessä oppilaan sukupuolen vaikutusta kohteluun 92 opiskelijaa (71%) oli joko täysin tai osittain sitä mieltä, että vaikutusta ei ollut. 33 vastaajan (26%) mielestä sukupuolella oli osittain vaikutusta ja neljän mielestä sukupuolella oli selkeästi väliä. Opintosuoritusten arvioinnissa 117 opiskelijaa (91 %) koki, että sukupuolella ei ollut joko ollenkaan (84) tai juuri ollenkaan (33) merkitystä. Yhdenkään opiskelijan mielestä sukupuolella ei ole merkitystä kun 12 (9 %) mielestä sillä saattaa olla merkitystä.

Vaatimuksien asettamisessa kahdeksan (6 %) koki selkeästi, että vaatimukset ovat erilaisia tytöille ja pojille, kun taas 93 opiskelijaa (72 %) ei kokenut minkäänlaista (65) tai ei juurikaan (28) eroa sukupuolen mukaan. Sukupuolesta riippumatta mielipiteen ilmaisun vapaus tunneilla koettiin suurena niin, että 91 vastaajaa (70 %) koki opettajien sallivan tyttöjen ilmaista mielipiteensä ja 83 opiskelijan (64 %) mielestä näin oli myös poikien kohdalla. Ainekohtaisissa tarkasteluissa 27 opiskelijaa (20 %) oli selkeästi sillä kannalla, että tyttöjä ei rohkaista valitsemaan matemaattisia aineita kuten esimerkiksi matematiikkaa, fysiikkaa ja tietotekniikkaa. 35 opiskelijan (27 %) mielestä asia oli täysin päinvastoin. Poikien kohdalla samat luvut olivat 23 ja 40 opiskelijaa. Mielenkiintoista oli niin ikään 34 opiskelijan (26 %) selkeä käsitys, että

taideaineita ja kieliä ei tyttöjä rohkaista valitsemaan, kun taas 79 opiskelijan (61 %) mielestä rohkaistaan (33 täysin samaa ja 46 osittain samaa mieltä).

Viidessä avoimessa vastauksessa tuotiin esiin ongelma sukupuolen valinnassa. Valtaosassa avoimista vastauksista todettiin tasa-arvon toteutuvan hyvin Sipoon lukiossa.

Oppikirjoissa 49 opiskelijaa (38 %) oli huomannut perinteisiä sukupuolirooleja rikkovia tekstejä tai kuvia kun taas selkeä enemmistö (80 = 62 %) vastaajista ei tällaista ollut huomannut. Rooleja noudattavia tekstejä tai kuvia oli 82 vastaajista (63 %) huomannut kun 48 (37 %) ei ollut huomannut tai kiinnittänyt asiaan huomioita. Avoimissa vastauksissa useampi vastaaja esitti hyvänä käydä tunneilla keskusteluita tasa-arvosta ihan yleisestikin. Tulosten perusteella voitaneen todeta, että oppimateriaaliin välittämään sukupuolirooliin on hyvä kiinnittää huomiota niin opiskelijan kuin opetushenkilökunnankin ja tarvittaessa käyttää oppitunnilla aikaa tähän liittyvään keskusteluun silloin kun se on luonnollista.

Ihmisten välistä suvaitsevaisuutta kaipasi opetukseen ja oppiaineistoon 79 vastanneista (61 %) opiskelijoista, samaten 80 halusi tietää lisää ihmis- ja perusoikeuksista. 69 vastaajaa (53 %) ei tuntenut tarvetta saada lisää opetusta tai oppimateriaalia erityisesti sukupuolten välisestä tasa-arvosta. Henkilökunnan, josta selvitys jäljempänä, keskuudessa koettiin sukupuolten välisestä tasa-arvosta, ihmisoikeuksista ja suvaitsevaisuudesta keskustelu tarpeelliseksi.

Kanssakäymiseen liittyvissä osiossa kuusi ilmoitti kuulleensa kaksimielisyyksiä tai härskiyksiä, jotka hän koki loukkaaviksi. Samaten neljä opiskelijaa oli fyysisesti lähennelty tai kosketeltu tavalla, jonka vastaaja oli kokenut epämiellyttävänä tai ahdistavana. Viisi oli saanut yhteydenottoja sähköpostitse tai puhelimitse, jonka vastaaja oli kokenut ahdistavaksi. Kaikissa kohdissa 121 (94 %) tai sitä enemmän vastaajaa ei ollut kokenut ahdistavaa tai epämiellyttävää käytöstä. 42 vastauksessa 903:stä (5 %) oli jonkinasteista häirintää koettu. Kahdeksan oli kertonut syyllistyneelle, että tämän tulisi lopettaa ahdistavaksi tai epämiellyttäväksi koettu käytös kun 24 vastaajaa ei ollut kertonut. Kukaan ei kuitenkaan kertonut asiasta oppilaitoksen henkilökunnalle. Häirintään syyllistyneille kahdeksan kohdalla kerrotuille häirintä jatkuu kolmen kohdalla edelleen, kun viiden muun kohdalla häirintä on loppunut. Tilastoja tarkastelemalla voitaneen olettaa, että 24 häirintää kokenut, joka ei ole kertonut häiritsijälle, kuusi kokee yhä edelleen häirintää. Muutamissa avoimissa vastauksissa ei olla joko koettu tai nähty häirintää tai jos on, se on ollut leikkimielistä.

104 vastaajan (80 %) mielestä oppilaitoksessa on annettu tietoa sukupuolten välisestä tasa-arvosta tarpeeksi kun 26 (20 %) haluaisi saada lisää tietoa. 9 vastaajaa (7 %) koki sukupuolestansa olleen haittaa oppilaitoksessa kun 120 (93 %) ei samaa kokenut. Toki 41 vastaajaa (32 %) käyttäytyisi toisin, jos olisi vastakkaista sukupuolta. Tämän osion avoimissa kysymyksissä vastaajat toivat tosi positiivisia kommentteja opettajakunnan suhtautumisesta tasa-arvoon ja ylipäättänsä oppilaitoksen ilmapiiriin. Niinpä avoimissa vastauksissa kysyttäessä sukupuolten välisen tasa-arvoon liittyviä kehittämiskohteita ehdotetaan valistamaan tasa-arvokysymyksiä myös ihan yleisesti.

Opiskelijoiden tulokset sukupuoliyhteistyön mukaan

Kyselyn tuloksia sukupuoliyhteistyön mukaan tarkasteltaessa merkittäviä eroavaisuuksia ei löytynyt, joskin tytöt olivat hieman (31 % - 24 %) herkemmin sitä mieltä, että oppilaan sukupuoli vaikuttaa opiskelijoiden kohteluun. Kolme tyttöä oli osittain sitä mieltä, että sukupuoli vaikuttaa opintosuoritusten arviointiin, kun vastaava luku pojilla oli yhdeksän. Yksikään opiskelija ei ollut täysin sitä mieltä, että sukupuolella olisi vaikutusta opintosuoritusten arviointiin. Selkeä eroavaisuus löytyi väittämän ”poikia ja tyttöjä kannustetaan yhtä paljon” kohdalla. Vastanneista pojista 61 % oli joko täysin samaa tai osittain mieltä asiasta, kun taas tyttöjen kohdalla vastaava luku on 79 %. Toisaalta sekä 8 poikaa että 4 tyttöä olivat vastanneet olevansa täysin eri mieltä kyseisen väittämän kohdalla.

Sekä tytöistä että pojista noin hieman alle 90 % oli täysin tai osittain samaa mieltä, että opettajat sallivat tyttöjen ilmaista mielipiteitään oppitunneilla. 88 % tytöistä ja 82 % pojista oli sitä mieltä, että opettajat sallivat poikien ilmaista mielipiteitään tunneilla. Mielenkiintoista on havaita, että jossain määrin tytöillä olisi parempi sananvapaus oppitunneilla.

Tytöistä 31 % ja pojista 28 % oli osittain tai täysin samaa mieltä siitä, että opettajat asettavat erilaisia vaatimuksia tytöille ja pojille. Matemaattisten aineiden opiskelussa tytöistä 10 % oli täysin tai osittain sitä mieltä että pojat saavat parempaa ohjausta, kun taas 6 % vastanneista pojista oli täysin samaa mieltä tai osittain samaa mieltä väittämän kanssa Tytöistä kukaan ei ollut täysin samaa mieltä ja kaksi tyttöä osittain samaa mieltä siitä, että tytöt saavat parempaa ohjausta vastaavien aineiden opiskelussa. Yksi poika oli täysin samaa mieltä ja yksi osittain samaa mieltä, että tytöt saavat parempaa ohjausta.

Kielten ja taideaineiden opiskelun osalta kokemus tasa-arvoisesta ohjauksesta opinnoissa oli keskiarvoltaan sama (3,67 / 3,55). Seitsemän tyttöä koki saavansa parempaa ohjausta kielissä ja taideaineissa, mutta pojista vain kaksi oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että pojat saavat parempaa ohjausta.

Oppiaineiden valintaan matemaattisten aineiden osalta tytöistä 59 % ja pojista 64 % olivat täysin tai osittain samaa mieltä, että tyttöjä rohkaistaan opiskelemaan matemaattisia aineita. Vastaavasti 71 % sekä pojista että tytöistä oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että poikia rohkaistaan valitsemaan matemaattisia aineita. Tytöistä 59 % olivat täysin tai osittain sitä mieltä, että heitä rohkaistaan valitsemaan taideaineita ja kieliä, kun taas pojista 62 % oli täysin tai osittain samaa mieltä väittämän kanssa.

Avoimissa vastauksissa niin pojat kuin tytötkin tuovat esille, että lukiossamme on hienoa tasa-arvoisuutta. Useiden vastaajien kokemus oli, että osaavia ja kiinnostuneita rohkaistaan tiettyihin ainevalintoihin opetuksessa sukupuolesta riippumatta. Muutamissa vastauksissa kaivattiin vaihtoehtoa ”muu sukupuoli”.

Opetusaineistoon liittyvistä sukupuolirooleja rikkovia kuvia kertoi huomanneensa tytöistä 38 % ja pojista 41 %. Perinteisiä sukupuolirooleja noudattavia kuvia sen sijaan raportoi huomanneensa tytöistä 78 % ja pojista 51 % vastanneista.

Tytöistä 76 % ja pojista 18 % oli sitä mieltä, että opetuksessa ja käytettävissä oppiaineistoissa tulisi käsitellä enemmän sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Ihmisoikeudet ja perusoikeudet olivat tärkeitä käsiteltäviä aiheita 79 % tytöistä ja 45 % pojista. Tytöistä 83 % piti tärkeänä käsitellä myös ihmisten välistä yleistä suvaitsevaisuutta tunneilla. Pojista aiheen tärkeäksi koki 39 %.

Viimeisen vuoden aikana oppilaitoksessa on tytöistä kaksi kokenut saaneensa vartaloon tai seksuaalisuuteen kohdistuvia ikäviä huomautuksia, kun poikien kohdalla kuusi on kokenut samaa. Sen sijaan pojista yksi ja tytöistä neljä on kokenut jonkun puhuneen itseä loukkaavia kaksimielisyyksiä tai härskiyksiä. Ahdistavista ja loukkaavista aineistoista kertoi kokeneen kaksi tytöistä ja viisi pojista. Epäasiallisista viesteistä tai puheluista mainitsi yksi tytöistä ja kolme pojista. Epämiellyttävää ja ahdistavaa fyysistä lähentelyä tai koskettelua oli kokenut kaksi tyttöä ja yksi poika. Vastanneista tytöistä neljä oli kokenut jonkun ehdottaneen seksiä ahdistavalla ja epämiellyttävällä tavalla, kun taas pojista kahdella oli ollut vastaavaa kokemus asiasta. Niin tytöistä kuin pojistakin kolme oli kokenut jotain muuta tekoa seksuaaliseksi tai sukupuolen perusteella tapahtuvaksi häirinnäksi.

Kaksi häirintää kokeneista tytöistä ja viisi pojista oli pyytänyt häirintään syylistynyttä lopettamaan käytöksensä, mutta kukaan ei ollut kertonut häirinnästä oppilaitoksen henkilökunnalle.

Pojista kolme kokee häirinnän jatkuvan edelleen.

Muutamista avoimista vastauksista todetaan, että häirintä voi olla myös leikkimielistä kuten myös että itse ei ole kokenut tai nähnyt häirintää.

62 % tytöistä ja 94 % pojista koki saaneensa tarpeeksi tietoa sukupuolten välisestä tasa-arvosta oppilaitoksessa. Vastanneista tytöistä kuusi (10 %) ja pojista kolme (5 %) ilmoitti kokeneensa sukupuolesta olleen haittaa oppilaitoksessa. Tytöistä 26 % ilmoitti käyttäytyvänsä eri lailla oppilaitoksessa, mikäli olisi vastakkaista sukupuolta, kun taas pojista 36 % tekisi samoin. Osa opiskelijoista siis kokenee, että sukupuoli määrittää jollain muotoa kuinka tulee käyttäytyä.

Lähes kaikissa niin tyttöjen kuin poikienkin avoimissa vastauksissa tuodaan esiin sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuvan oppilaitoksessamme hyvin. Vastaajilla on kokemuksia, että koulussamme ei opinnoissa kuten ei muissakaan yhteyksissä syrjitä sukupuolen tai muun syyn vuoksi. Lisäksi koetaan opiskelijoiden ja opettajien olevan keskenäänkin tasa-arvoisia niin, että kaikki voivat tuoda esiin mielipiteitään ja saavat olla yksilöitä.

Opetushenkilöstön kyselyn tulokset

Opetushenkilöstölle tehty kysely oli kysymysten asettelun osalta samanlainen kuin opiskelijoille suunnattu kysely. Kysely oli suunnattu erityisesti opettajille, jotta jonkinlaista vertailua opiskelijoiden kokemuksiin voitaisiin tehdä.

Rehtorin ohella päätoimisia tai siihen verrattavia Sipoon lukion opettajia on 16, joiden lisäksi yläkoulun kanssa yhteisiä opettajia on kolme ja yksi opettaja on yhteinen ruotsinkielisen lukion kanssa. Tällä tavoin opetushenkilöstöön kuuluvia on 20 henkilöä, joista seitsemän vastasi kyselyyn. Näin ollen opetushenkilöstön vastausprosentti oli 35. Näistä seitsemästä vastaajasta oli neljä naista ja kolme miestä. Matalaa vastausprosenttia selittää opetushenkilöstön keskuudessa ilmennyt hienoinen epätietoisuus mikä heidän roolinsa tasa-arvokyselyssä tarkkaan ottaen oli, koska kysely oli lähtökohtaisesti suunnattu opiskelijoille. Lisäksi jo

aikaisemmin henkilökunnan keskuudessa on ilmennyt väsymystä vastata kyselyihin, joita on ollut edellisen ja kuluvan lukuvuoden aikana useita eri tahojen toimesta.

Opetustilanteessa kukaan ei kokenut joutuneensa syrjityksi sukupuolen perusteella. Yhden vastaajan mielestä sukupuoli voi osittain vaikuttaa opintasuoritusten arviointiin kuten myös sallia poikien ilmaista mielipiteitään tunnilla ja asettaa erilaisia vaatimuksia tytöille ja pojille. Yksi vastaaja oli osittain eri mieltä poikien ja tyttöjen rohkaisemisesta matemaattisissa aineissa mutta myös kielissä ja taideaineissa.

Oppikirjoissa tai muussa opetusaineistossa neljä vastaajaa koki, että näissä on löydettävissä perinteisiä sukupuolirooleja rikkovia kuvia tai tekstejä. Viiden vastaajan mielestä oppikirjoista tai vastaavista löytyi myös sukupuolirooleja noudattavia kuvia tai tekstejä. Ihmisoikeuksiin ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyviä asioita tulisi viiden vastaajan mukaan käsitellä enemmän, kun taas ihmisten välistä yleistä suvaitsevuuutta käsittelyyn näki kuusi vastaajaa tarpeelliseksi käsitellä enemmän. Yhdellä vastaajalla oli kokemus joutuneensa seksuaalisesti tai sukupuolen perusteella häirityksi. Vastaaja oli kertonut kokemuksestaan häiritsijälle ja saattanut asian tietoon oppilaitoksen henkilökunnalle, jolloin kokemus häirinnästä oli loppunut. Sukupuolten tasa-arvoon liittyvää tietoa koki viisi vastaajaa saaneensa riittävästi eikä kukaan ollut kokenut sukupuolestansa olleen haittaa oppilaitoksessa. Yksi vastaaja käyttäytyisi toisin, mikäli olisi vastakkaista sukupuolta.

Kaiken kaikkiaan henkilöstön osalta kysely ei tuonut esiin mitään sellaista, joka vaatisi erityisiä lisätoimenpiteitä.

Tulosten arviointi

Opiskelijoita koskeneet selvitykset ja opiskelijakysely

Merkittäviä eroja ei kyselyn mukaan tasa-arvon kokemuksessa sukupuolten välillä noussut esiin. Vastausprosentti oli 68, joten vastausprosenttia on pidettävä hyvänä. Huomioitavaa on, että opiskelijat eivät koe olevan selkeitä eroja sukupuolittain oppitunneilla tapahtuvan kannustamisen ja oppilaiden mielipiteiden esittämisen sallimisen välillä. Myöskin käsitys siitä kumpi sukupuoli saa parempaa ohjausta sekä matemaattisissa että taideaineissa ja kielten opiskelussa jakautui aika lailla tasan eli sukupuolten välistä ongelmaa tässä ei nähty.

Ehkä hieman yllättäen kuusi poikaa 66:sta koki vartaloonsa tai seksuaalisuuteensa kohdistuneen ikäviä huomautuksia, kun taas kaksi 58 tytöstä koki samaa. Häirinnän osalta viisi poikaa koki joutuneensa häirinnän kohteeksi ja kolmen kohdalla häirintä jatkui edelleen. Tyttöjen kohdalla vastaava luku oli kaksi eikä kenenkään kohdalla häirintä enää jatkunut. Kaiken kaikkiaan vastauksissa ei ollut nähtävissä perinteistä sukupuolijakoa olipa kysymyksessä lähes mikä tahansa väittämä. Ylipäätänsäkin tulokset Sipoon lukion opiskelijoiden kohdalla olivat todella hyvät koskien tasa-arvoa ja häirintää, jos vertaa valtakunnallisiin kyselyihin. Toki Sipoon lukiossakin koettiin jonkin verran epätoivottavaa käytöstä mutta kuitenkin aivan yksittäisinä kokemuksina kun taas valtakunnallisissa tuloksissa puhutaan aivan eri prosenttiluvuista.

Opetushenkilöstöä koskeva kysely

Opetushenkilöstön kohdalla kysely antoi varsin tyydyttävän kuvan mitä sukupuolten tasa-arvoon opetustilanteessa tulee. Oppikirjojen tai muun opetusmateriaalin kohdalla nähdään sekä sukupuolirooleja rikkovia, että sitä säilyttäviä tekstejä tai kuvia. Selkeästi henkilöstö halusi käsitellä nykyistä enemmän niin sukupuolten väliseen tasa-arvoon, ihmisoikeuksiin ja suvaitsevaisuuteen liittyviä kysymyksiä. Yhdessä vastauksessa ilmoitettiin kokemus seksuaaliseksi tai sukupuolen perusteella tapahtuneeksi häirinnäksi, mutta asia on oppilaitoksessa käsitelty eikä kokemusta enää ole. Kyselyssä opetushenkilöstön keskuudessa ei noussut muuta yksittäistä asiaa joka vaatisi erityishuomion.

Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi

Opiskelijoiden tasa-arvoa lisäävät toimenpiteet

Kaikkiaan tasa-arvokysymyksiä opiskelijat kokivat oppilaitoksemme olevan tasa-arvoinen niin opiskelijoiden kuin myös henkilökunnan suhteen. Tytöistä selkeästi enemmistö halusi oppilaitoksessamme käsiteltävän enemmän tasa-arvoon, ihmisoikeuksiin ja suvaitsevaisuuteen liittyviä asioita, kun taas pojista selkeä vähemmistö sukupuolten tasa-arvoon ja suvaitsevaisuuteen kiinnitettävän enemmän huomiota, kun taas ihmis- ja perusoikeuksien kohdalla poikien vastaukset kallistuivat vain vähän nykyisen määrän puolelle. Vastaajista eriasteista seksuaalista häirintää oli kokenut muutama opiskelija. Häirintä yleensä loppui, kun häirinnän kohde otti asian puheeksi häiritsijän kanssa. Tämän tulee olla ensisijainen toimintamalli myös jatkossa.

Tasa-arvotemaan liittyen voitaisiin pitää esimerkiksi päivänavauksia tai voisimme kutsua kouluunme vierailijoita puhumaan asiasta. Monikulttuurisuus on Sipoon lukiossa vielä melko uusi asia, joten yleisesti suvaitsevaisuuden käsittely oppitunneilla olisi varmasti tarpeen.

Opetushenkilöstön tasa-arvoa lisäävät toimenpiteet

Opetushenkilöstön näkemyksen mukaan tasa-arvoa, suvaitsevuutta ja ihmisoikeuksia tulisi käsitellä enemmän opetustilanteissa. Tämä priorisointi on yhteneväinen erityisesti nais- mutta osin myös miesopiskelijoiden näkemysten kanssa. Tietysti opettajakunnan on hyvä kiinnittää huomioita myös valitsemiensa oppikirjojen ja opetusmateriaalien antamaan kuvaan sukupuolten välisistä rooleista.

Seuranta

Sipoon lukiossa on hyvä näin kolmen vuoden välein seurata oppilaskunnalle ja henkilöstölle tehdyin tasa-arvokyselyin, miten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvät asiat kehittyvät lukiossamme. Niin työpaikkakokouksissa kuin myös oppilaskunnan itsensä pitämässä hallituksen kokouksissa on hyvä nostaa nämä asiat tarkasteluun säännöllisin välein. Seuraavassa tasa-arvokyselyssä tulee miettiä

otettavaksi myös vaihtoehtoa muu sukupuoli, jotta kaikki kokevat voivansa valita oman sukupuoli-identiteettinsä.

Liitteet